



Early Journal Content on JSTOR, Free to Anyone in the World

This article is one of nearly 500,000 scholarly works digitized and made freely available to everyone in the world by JSTOR.

Known as the Early Journal Content, this set of works include research articles, news, letters, and other writings published in more than 200 of the oldest leading academic journals. The works date from the mid-seventeenth to the early twentieth centuries.

We encourage people to read and share the Early Journal Content openly and to tell others that this resource exists. People may post this content online or redistribute in any way for non-commercial purposes.

Read more about Early Journal Content at <http://about.jstor.org/participate-jstor/individuals/early-journal-content>.

JSTOR is a digital library of academic journals, books, and primary source objects. JSTOR helps people discover, use, and build upon a wide range of content through a powerful research and teaching platform, and preserves this content for future generations. JSTOR is part of ITHAKA, a not-for-profit organization that also includes Ithaka S+R and Portico. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

THE JEWISH QUARTERLY REVIEW

JANUARY, 1902

SAADYANA.

SECOND ARTICLE, INCLUDING ALSO DOCUMENTS BEARING
UPON OTHER HEADS OF THE SCHOOL OF SURA.

IX.

Fragment T-S. 10 K 2, three leaves¹, parchment, size 23 × 16 cm., written in an old square hand of about the twelfth century. It represents portions of the polemical writings of R. Saadyah Gaon against the Karaites regarding the calendar question². The signature, "Abraham, the priest, the son of Amram" (which is in a different hand), gives us probably the name of the owner³; and "Nathan b. Isaac of Sicily" was most likely the compiler. My identification, both of this piece and of others composed in Arabic, rests entirely on the Hebrew quotations occurring in them and in the colophons where such are to be found. I am in this respect only "looking through the lattice." My surmises were, however, in most cases confirmed by such Arabic scholars as Dr. Horwitz, of the Breslau Seminary, and Dr. Schreiner, of the Berlin *Lehranstalt für die Wissenschaft*

¹ Leaf 1 recto, l. 4, and leaf 3 verso; 2 verso, ll. 16-19.

² See Graetz, V, 486; Weiss, *Zur Geschichte der Tradition*, IV, 140 sq.; and Poznański, *J. Q. R.*, X, p. 244 sq. and p. 260 sq.

³ Probably identical with the book collector of the same name given in Pinsker's *Likkute Kadmoniyoth*, p. 169.

des Judentums, who were constantly ready with their help and advice, for which I feel very grateful to them. My thanks are also due to Dr. Hirschfeld, who kindly collated for me the proofs with the MSS. He also drew my attention to piece XVI, which he also copied for me. I have also to state that our MS. omits the diacritical points except on the ז , which is the case in most Arabic MSS. To judge from other MSS., the Arabic text cannot be always free from clerical errors and corrupt passages which require emendation. But this must be left to Arabic students. The Gaon has already passed the pangs of one Geniza not without damage to the world, and he should not be doomed to the purgatory of another. This is my reason for including the Arabic texts in this article.

(Leaf 1 recto)

כתאב פיה גדל על שני
 חרשים מחללין את
 השבת¹
 לרבנו סעדיה גאון פיומי נכ
 5 אברהם הכהן בר עמרם נ ע

(Leaf 1 verso)

על שני ה

אלתסביה ואלתמגיד למן יחזק לה אלמלך ואלעוזה ואלגלאלה ואלסלמאן הו אלאה
 אסראיל אלדי לא יסתטע אלואצפון וצף קדרתה עלי אבתראע ואל אבתראע
 כיה הו תם לא ינאלו אלמכלוקין אלוקוף עלי אמרה ו[תק] דירה כיה נפודה
 5 פיהם ולא כיה איצלא איצאלח אליהם וכדלך יקול [אלכתא] ב מה גדלו מעשיך
 יי ונ² אלדי לא דין תחצא נעמה עלי אל אסראיל ולא שכרה בני יעקב
 עלי אן כאצה להם מן גמיע כלקה ותרתיבה להם שעב מן ברייתה וכדלך
 לא שראל ונ אוקף פיהם בראהין לא

¹ *Rosh Hashana*, 21 b. See also the *Gan Eden* by the Karaite Aaron b. Elijah, ch. 5, where this passage is also quoted against the Gaon.

² Pa. xcii. 6.

. אטל לא יאול ועהוד מדהרה מוברה .
 10 וז וקד ינב אן נעלם אן כתאב אללא לא
 א [ת]אבת דאים פי אלסמאואת ואלארצין ומא
 בינהם עולם יי דברך נצב בשמים לדור ודור אמונתך
 כוננת ארץ¹ מד ואן בראהין אלחק ושראיע אלתוריה אלדי נצבהא
 אללה לישראל לא תנלבהא אבאטל אלמכאברין ולא תטלמהא אבאטיל
 15 אלמעאנרין והי כאאלה אלחדיר אלקאטע פלא קואם בין ידיהא לקול
 אלכתאב הלא כה דברי כאש נאם יי וז² ואן כאן יקאמו אלמכאלפין
 לאקואל אלחק פי בעץ אלאוקאת וידעון דעאוי גורא מנהם עלי אלחק
 ויעאנרו בהא אהלהא חתי יכאד אלשך יקע פי אלקלוב ותכאד (אל)
 אלשבהה תנלב עלי אליקין פאן אללה עז וגל ידחין דלך וידפעה ען חקה
 20 ויאיד ברהאנא ויותקה באיאת מענזאת או בדלאיל ואצחה פלא
 יכון לא באטל אלמכאלפין קואם בין ידיה בל יצמחלו כאצמחלאל
 אלחשיש מן אלנבאת ויתבת אלחק ויבקא וכדלך צרב מתל פי אלכתאב
 אד יקול קול אומר קרא ואמר מה אקרא וז יבש חציר נבל ציץ³ וז
 פלה אלחמד אלחקיק עלי דלך ואלשכר אלוכיד ואלמגד אלמרצי ולם זיל
 25 הדא אלחק אלמגרום פי בני ישראל ובני יעקב מנצוב מונודא פי אל *
 אנמאע מן אלאמה ואלכתרה ואן כנא נגד אלכתאב ידכר אן פי כתיר
 מן אלאוקאת כאנת אל אותאן תעבר פי וסט אכתר אלאמה וקר צדק

(Leaf 2 recto)

אמור הדיה אלאומה לא ימכננא איצא אלחקצי עליה בל נקול אנה אמר
 במא יעמל והדא קול ביין וקיאסא אנה לא ינוז אלאעתראץ עלי מן
 הו מתולי אמר אלאומה פי מא יפעלה לצלאחה ופי מא אחתג בה *
 מן אלכתאב אן אללה עז וגל מע מא אסנר אלאומה אלי משה ואהרן
 5 אצאף אליהם שבעים זקנים אן יכון מן חצר מנהם מקאמהם וכדלך
 פי כל גיל וגיל מן חצר מן נאקלי אלכבר ואלאתר פהו כמן מצא פי
 אלחנה סוא * והדא מא אנצפונא פיה כצומנא לא יונבה ולא ינכרוה
 אלבתה ורגעי אלי אלחק ולים קצדנא האהנא אלאחתגנא פי אלנקל ואנמא
 דכרנא הדא אלקול לעלה אנהם הם דכרוה פקט * וכדלך קאלו *
 10 בא לו אצל ר דוסא בן הרכינזס אמר לו אם באנו אנו לדין אחר כל
 בית דין ודין שעמד מימות משה ועד עכשו * תם קאל למה לא

¹ Ps. cxix. 89, 90.

² Jer. xxiii. 19.

³ Isa. xl. 6, 7.

נתפרשו שמותם של זקנים אילא לומר לך וז' יקול פי תלמוד הדה
 אלהלכה הרי הוא אומר ויאמר שמואל אל העם אשר עשה את
 משה ואת אהרן וז' וישלח יי את ירבעל ואת ברן ואת יפתח ואת
 שמואל שקל הכתוב שלושה קלי עולם לשלושה הרי עולם ללמדך
 שירבעל בדורו כמשה בדורו ברן בדורו כאהרן בדורו יפתח
 בדורו כשמואל בדורו² קאלו דכר אלכתאב האהנא סתה רנאל משה
 ואהרן ושמואל ירבעל ברן ויפתח פאמא אלחלתה אלאואיל פליס.
 אנל מנהם לקול אלכתאב משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו.
 20 ואלחלתה אלאכר הם מן אלעאמה ולכן כל ואחר מנהם פי עצרה.
 פקאם כל ואחד מנהם מן הלאך פי תנה אלנקל מתל מן סלף סוא.
 ואן אנצפונא פי הדא אלקול לס יראדונא פיה בתה פלמא סמע ר
 והזדה יהושע אלכלאם אמסך עלי הדא אלססתקצא וצאם יום
 אלכיפור פי מוצעה פלמא כאן גד אלכיפור אלרי הו אחד עשר פי
 25 אלשהר והו צום אלמכאלפין אכר מעה ששי וחמל וצאר אלי רבן גמליאל
 לקבול אמרה חאלת אלשבה ואלטן אלסו ענה נטל מקלו ומעותיו בידו
 והלך לבני אצל רבן גמליאל. פלמא דכל עלי רבן גמליאל קאם לה

(Leaf 2 verso)

מן מזלסה קאימא וקבל ראסה וקאל טובי קום יקבל כבירהם מן צנירהם
 סוא והו ועינה בדלך עלי ברח חתי יקבל מנה אכתור ואכתור לקולהם
 פי אלחלמוד כיון שראה אותו עמד מכסאו ונשקו על ראשו ואמר לו
 אשרי הדור שהגדולים נשמעים לקטנים ומתוך שהגדולים נשמעים
 5 לקטנים נושאים קטנים קל וחמר³ בעצמן פחמדנא נמיעא רבנא.
 אד לס יכון בינהמא כלאף פי אלטאהר כמא ליס פי אלבאטן כמא
 שרחנא פקד אתינא פי מראדנא מן שרח הדא אלקול בחסב אלטאקה
 מא יסתדל אלעאקל בבעצה ויתצח לה אלסביל ויתבין לה אלחך.
 פלא ישך אן אחד ממין ינטר פי כתאבנא הדא פי שי טמא נחן
 10 עליה מן אלהרא אלעיבור אלא אנה קדים מן עהד אנביאנא אוליא.
 אללה ולא ידכל פי קלבה שי מן הדא אלגלט ואלחמויה אלרי וצעוה אל
 אלמכאלפין לנא פי אלדין אלמסתגריין עלי אללה ועלי כתבה ועלי
 אנביאה ואנמא עלינא אלשרח אלביין כמא כאן עלי מא מן כאן.
 קבלנא אדללאיל אלתי וצפנא פמן אנצף נפסה פהו אלראב ומן.

¹ *Rosh Hashana*, 25 a.² *Ibid.*³ *Ibid.* 25 a, b.

15 כאבר עקלה פהו אלכאסר ואלסלאם מן אתבע אלהדא ועניים
 יירשו ארץ ות והתענונו על רוב שלום¹ תם אלכתאב בחמד אללה
 הדיא כתאב גדל מא קאלו אלריבונין עאלס ומא נאטרוהם אלקראין אהל אלרויא
 ואתבתו נמיע מא קאלת אלפרקתין והי מקאלאת ממא קאלה סעדיה בן יוסף
 ראם אלמתיבה ר'ית נפע אללה בה צאחבה נתן בן
 יצחק אלסקלי אמן סלה

20

אלמקאלה אלאולי. קאל מולף הדא אלכתאב אן אול מא נענא בה
 הו אמר אלאעיאר ודלך אן אלגמאעה מן אהל אלדין יעיידון עלי
 אלחסאב ופרק מנהם יעיידון עלי אלרויא והאולי יחתנן לאתבאת
 אלחסאב והולי יחתנן לאינאב אלרויא. פינב אן נתבת נמיע מא
 25 דכרתה אלפרקתין מן אלאח[תנאנ] אלואחדה עלי אלכרי באינאב
 או במנע ונונב אלחק אכר דלך למן ונב לה. אמא בעד פאן
 למא אלחקא אלמצאף מן אהל אלתוריה ליתנאדלו עלי אתכאד
 אלאעיאר פי טול אלהור ליסט. מן דלך אלדליל עלי חסאב או עלי

(Leaf 3 recto)

על ניסן ועל תשרי ער שישמעו מבית דין מקודש² פהדה דלאיל ביינה
 ואצחה אן טלבתהם ללקמר ואשעאלהם וארסאלהם אנמא הו אלביאן
 אלחק וצחה אלדלאיל אלדי כאנ יעמוהא פי תחקיק אלחסאב פאן קאל
 מכאלפנא והל יחתנא אלחק אן יסתשהד עליה במתל מא וצפנא כלה
 5 קלנא נעם ובאכתר מן הדא קד אחתננא מראר אן יסתשהד עליה באן
 תנפתח אלארץ ותכים בקום ומיראר בוקוע נירא[ן מן א] לסמא ומראר.
 בטול מטר פי גיר וקתה ומראר באכתר מן דלך פ מן אלאיאת
 פאר לים איאת פי עצר אלחכמים כאנת תם אלמא . . . ה אלואסעה
 ואלחכמה אלואצחה ואללטף באלאומה ואסתעטאפהא ללקבול מן
 10 חית ימכן פיהא אלמקבול ודלך בפצל אללה. וממא יסתדל
 בה איצא עלי נקץ מא אדעוה עלי אלחכמים אנהם כאנו יעיידין ע
 עלי רויא אלקמר קאלו אלחכמים שעל מהלך לילה ויום מחללין את
 השבת³ פלו כאנו אלשהאדה הדה ליעיידו עלי רויא פאכברונא
 מן סאר לילה ויום בעד נטרה ללקמר במא דא יכבר מן הו צאיר
 15 אליה הל יקול לה אן אלעיד כאן אמס אי מנפיע פי הדא וקד תקצא
 וקת אלעיד לא בל פי יומה דאך לו כאן עמלהם עלי אלרויא מאדא

¹ Ps. xxxvii. 11.² Rosh Hashana, 21 b.³ Ibid. 22 a.

ינפעהם אד קד כרג ען ידיהם בעץ יום אלעיד הל ימכנהם דרה •
 פינב עלי מן נטר פי כתאבנא אן יתביין הדא נעמא וינצף •
 וממא ידל איצא עלי אבטאל מא ידעוה אנא כונא נעייר עלי
 20 אלוויא אנא ונדנא פי מא שרחת אלחכמים אנהם לם יכנו יקבלו
 שהוד אלקמר אלי פי נהאר מוהלה אן יסתברוהם באלמסאיל בחצרה
 אלגמאעה חתי תצח אלדלאיל ואלעלאמאת אלתי רתבוהא ומוהלה
 אן יקולן מקורש מקורש אי צחית צחית פאן לם יכונ פי אלנהאר
 מהלה לאפתעאל הרה אלאמור אצדפו אלשהוד אלי אלנד יסמעון כלאמהם
 25 וימתחננהם ויקולו מקורש פלו כאן מטלובהם אלתעייר עלי רויא
 אלקמר לם כאנו יצרפיהם מן יום אלי יום וכיף פאן ימכנהם אן יקול
 מקורש פי אלתאני וקד פאת אלאול ואי מנפעא פי מסאילתהם פי •

(Leaf 3 verso)

אליום אלתאני והו חולוהם אלדי ביינו הדא אלקול לים נן אד קאלו ראווהו
 בית דין וכל ישראל נחקרו הערים לא הספיקו לומר מקורש עד
 שחשיכה הרי זה מעובר ¹: לכנה כמא דכרנא ליצח ענר מן כאן
 פי שך אן אלעיד אלדי עמל עמל עלי חק ר'ל וליקבלוה בעד הרה
 5 אלמראר ולא יחתאן • • • • • אלי חנה דאימא והדא כלאם ואצח ואצח •
 נרא • וממא • • • • • בה איצא אן אלאמר כמא קלנא אן מלכתהם
 ללקמר לצחה • • • • • לא כמא קאל כצומנא אנה ללתעייר לאנא
 ננד אלמעידין עלי רויא אלקמר אנמא יטלבון צחה רויתה פקט
 פארא צח ענדהם אנה קד אורי עידו ולא יבאלו כאן עריץ או דקיק
 10 מנקוס או לא מרתפע או מנחדר קדאם אלשמם או וראהא בל
 אנמא מטלובהם אן יורא פקט פכיף מא רי עיידו ולו כאנת חכ
 חכמאנא יטלבוה ללתעייר עליה כאנו הם איצא כיף מא ראווה
 עיידו ולם יבאלו בהאדה אלמקאדר אלמכתלפה וקד ונדנאם
 לא יקבלו שהאדה אלא עלי הרה אלמקאדיר אלתי דכרוהא כמא
 15 וצפנא פי מא תקדם כמה היה גבוה ולאין היה נוטה וכמה היה
 רחב ונ • ועלי מא שרחו פי אלתלמוד הדא איצא דליל כביר
 כביר אנה אנמא כאן קצדהם הדי צחה אלמקאדיר אלדי קדמו
 • • • • • הא חתי יתחקק בהא אול וקת אלאנתמאע מתי כאן וירנע
 כן כאן שאך פייקן • וממא ידל עלי בטלאן הדא אלקול אנהם

¹ Rosh Hashana, 25 b.

20 לם יכונו יחקקו שהאדה רויא אלקמר אלא בשהוד וחכאם וגמ
 גמאעה חצור ולו כאן קצדהם אלתעייר עלי רויטה לכפתהם
 אלשהוד כמא תכפי אצחאב רויא אלקמר אליום פדלנא הדא
 אנה לעלה תצחיה מא דכרנא מן אלדלאיל ואלדליל עלי
 אנהם יחתאנו אלי ראים וחאכם וגמאעה חצור לקולהם
 25 ראש בית דין אומר מקודש וכל העם עונים אחריו מקודש
 מקודש¹ והוא איצא ביאן עלי מא דכרנא ויוצא פי
 פסאר קול כצמנא הו אלדין יעידין עלי רויא אלקמר אי וקת

X.

Fragment T-S. 10 K 1, paper, two leaves, size 20 x 12 cm.,
 representing the remainder of a controversial tractate by a
 Karaite directed against certain statements made by the
 Gaon R. Saadyah relating to the calendar question.

(Leaf 1 recto)

שלא יהיו מחללין אילא על ניסן
 ועל חשירי בלבד² :
 והרה צפה מעשה איצא ודלך
 אנהם קאלו פי אלתוספה מעשה
 5 ברכי נהראי שחלף אצל הער
 בשבת לאשה להער עלי³ :
 פהרא ואשבאהה יבטל קול מן
 יקול אנה מבאלגה לאן מא יקאל
 פיה מעשה פהו כבר שי כאן
 10 ופעל פקר בטל בהרה אלמעשים
 קול מן יקול אן הרה אלכבאר
 מבאלגה ולקר סאל אלפיומי וקיל
 לה ארא כאן לם יתעברנא אללה
 באן נערף אואיל שהורנא ב
 15 באלהלאל פמא אלפאידה פי אן ב

¹ *Rosh Hashana*, 24 a.

² *Ibid.* 21 b.

³ See *Tosephta Rosh Hashana*, II, 1.

(Leaf 1 verso)

כתבו לנא אלחכמים הרה לאשיא
 פי אלמשנה ואלתוספה ואלתלמוד
 ותורת כהנים ולם יתבתו לנא מן
 אמר אלעבור שי פי הרה אלכתב בל
 5 אתבתו נמיע מא יקולה מכאלפונא
 אנה אלחק פארעא קול
 לא אצל לה פי סאיר כתב אלרבאנין
 והו אנ קאל אנ אלסבב פי דלך הו אנ
 אקמנא פי גיל אנמננוס אלף ומאיה
 10 סנה לא יכאלף אחר עלינא חתי
 נשא לאנמננוס תלמידין יקאל ל
 לאחדהמא צדוק ואלאכר ביתוס¹
 פכאלפא עליה פי אשיא
 פמן דלך אלכלף אנהם טאלבאה
 15 אנ יקים להם דליל חסי עלי א
 אנהם קר אצאבו נהאיה דק

(Leaf 2 recto)

דקאיק שהר תשרי ואר לא וצל
 אלי דלך מן נהה אלשאהר פאלואנב
 אנ תתכר אלשהוד באלאהלה
 פלמא פשא דלך בין אלאמה ראו
 5 אנ לא יתרכוניהם עלי הדא פעמלו
 מא קר דכרוה פי אלמשנה וגירה
 מן הרה אלפרקין אלדי קר פ
 פסרנאהמא והרא כבר
 כרב לאנה לא יונג הדא אלכבר
 10 פי סאיר כתב אלרבאנין וארא
 כאן אלאמר עלי הדא בטל אנ
 יכון לה אצל ואיצא פאנה
 קאל אנ צדוק וביתום טאלבוהם
 באן יקימו להם דליל באנהם
 15 קר אצאכו נהאיה דקאיק שהר

¹ See Harkavy in his Appendix to Graetz, *History* (Hebrew translation), III, 495.

(Leaf 2 verso)

תשרי ומא דכר פי אלמשה
 יכרב הרא אלכבר לאנהם דכרו
 אן גאין ללשהור אן יחלון אלסבת
 לסאיר שהור אלסנה חית כאן א
 5 אלקדם עאמר ולמא כרב א
 אלקדם אנאזו להם אן יחלון א
 אלסבת עלי ניסן ועלי תשרי פקם
 וחצרו אחלאלהא עלי אלבאקי
 פלו כאן כמא דכר הרא אלמרעי
 10 למא כאנו יחתאנן ימלקו להם
 אחלאל אלסבת אלא עלי תשרי
 וחדה לאנה זעם אנה עליה
 וקעת אלמטאלבה פלמא אמלקו
 להם עלי סאיר שהור אלסנה
 15 לאנל אלקרבאן ולמא כרב אלקדם
 אמלקו להם לשהרי אלעיר עלם

XI.

Fragment T-S. 10 F 1, parchment, consisting of two leaves, size 20 x 17 cm., written in a square Rabbinical hand, and representing a piece of the Sepher הפקדון of R. Saadyah. Lines 10–20, leaf 2 recto, and the whole of leaf 2 verso correspond with the contents of the next piece, the colophon of which gives the name of the Gaon.

(Leaf 1 recto)

ול . . . וין אין אילו אנסן פאן חדותת אלפריסה
 בחצורה פליאתי בעצו מנהא שהרא ויברא
 לקול אלכתאב יביאהו עד וקאלו אלחכמ אף על פי
 שאין ראייה לדבר זכר לדבר כה אמר יי כאשר
 5 יציל הרועה מפי הארי שתי ברעים או בדל און ונ¹
 פאן חדותת פריסה בניר חצורה פלא יולום כל

¹ See *Mechilla* (ed. Friedmann), p. 93 a.

פריסה בל ינב אן תונטר תלך אלחארתה פאן כאן
 חצורה ימכן אן יתכלצהא לחמה אלתסלים וּמא
 כאן חצורה איצא לא ימכנה יתכלצהא לא ילומה
 10 שיא' לקול אלחכמ רועה שהניח עדרו ובא לעיר ובא
 ארי ודרס זאב וטרף אין אומרין אילו היה שם היה
 מציל אלא אומרין אתו אם ראוי להציל חייב ואם
 לאו פטור.¹ לאן אלכתאב ישהר אן פריסה אלאסאד
 לא חילה פיהא לקולה כי כה אמר יי' אלי כאשר יהנה
 15 האריה והכפיר על טרפו אשר יקרא עליו מלא רעים
 מקולם לא יחת ומהמונם לא יענה ונ² ולא חונה
 הי אן יקול לה צאחבהא לעלך לו חצרת כלצהא
 אללה לך כמא קאל רויד גם את הארי גם הרוב הכה
 עבדך ונ לאן תלך אאיה ען גיר אלעאדה פמא
 20 חדות מן הרה אלאמור אלתי תלומה סלם מא ינב

(Leaf i verso)

עליה וּמא חדות מן אלאמור אלתי לא תלו . . . ברא
 מנהא ארא צחת או בשהוד או באקראר צאחבה
 או בקולה מעימינה ולא יתענבן אחד מן הרה
 אלאמור אלעפטימה כיף תלום אלאניר לאן בעץ אל
 5 קודמא קד עותיב פי מתל הדא פי ראעי אנאז
 גנם עלי נסר פוקעת ואחדה אלי אלמא פאלומה תמנהא
 פקיל לה מא חילתה אלשקי פקאל יניזאה ראס ראס
 עלי חידה פקיל לה והל ימכן אכוך הרה אלאמר
 פקאל קד תכלם בהדא אלעודר מן קבלך וקבל קבלך
 10 ולם יוקבל מנה שיא לקולחם בר ארא סכולא הוא
 קא מעבר חיותא אנמלא דנקש דחיאתה חרא א
 לחברתה שריתה בנהרא אתו לקמיה דרב פפא חייביה
 אמ ליה מאי הנה לי למעבר אמ ליה איבעי לך
 לעבורי חרא חרא אמ ליה מי ידעת בבר אחתך
 15 דמצי למעבר הכי אמ ליה כבר צווח קמאי דקמאי
 ולא אשנח בהו.³ פהרה אלאחכאם אללאומה ללאניר

¹ *Baba Mezia*, 93 b, see also 106 a.² *Isa. xxxi. 4.*³ *Baba Mezia*, 93 b.

מע אחכאם שומר חנם אלמדכורה אניפא ' ואדא
ונב תסלים תמן אלודיעה עלי אניר או גיר אניר
פקאלו יחלף צאחבהא כם כאנת תסוי ויאכד להם
20 דלך וילום צאחבהא אן יחלף לילא יאכד אכתר

(Leaf 2 recto)

יכלוין פיהא מן אלזון ' ושומר שכר איצא לה
אבואב יכלוין פיהא מן אלזון ' ואמא אלמסתעיר
פלא כלאץ לה מן אלזון עלי חאל מן אלאחואל פלדלך
לא יוחכם לה באלקול פקט בל חתי יזן לקולהם
5 אמ רב פפא שומר חנם שאמ פשעתי מקני
ליה כפילא דאי באעי פטר נפשיה בגניבה ואבדה ' .
שומר שכר שאמ נגנבה מקני ליה כפילא דאי
באעי פטר נפשיה במיתה ושבורה ' אמ אביי
שואל עד שישלם ' מאי טעמא הואיל וכל הנאה
10 שלו ' בדיבורא לא מקני ליה כפילא ¹ ואי
מודע אומא אן יחלף פי מטאלבה ודיעה פלמא
חצרת אלימין אסתקאל ואראד אן יסלם פינב אן
יקאל ויקבל תסלימה לקול אלחכמ אמ הרי אני
נשבע ראה אותן מגלגלין עליו חור ואמ' הרי
15 אני משלם אמ ר' יוסי לא חייבה אותו התורה
שבועה להחמיר עליו אלא להקל עליו ² ואיי
מן אודע קום שיי וארתי אן לא יוגרם אלאניר
מא תליף לה קאילא יכפיה צעפה וקילה חילתה
וארתי אן לא יסתחלף אלחארם בגיר אונרה
20 עלי מא תלף לה קאילא לא אצרה מא לם אנפעה

(Leaf 2 verso)

פאן לה פי דלך תואב כביר בין ידי אללה אלא אן
אלחאכם לא יחכום עליה בדלך לקול אלחכמ
רבה בר בר חנה אגר שקולאיי לאעברי ליה

¹ *Baba Mezia*, 34 a.

² The source of this passage is unknown to me.

חביתא דחמרא תברוהא שק ליה לגלימיהו א
 5 אתא לקמיה דרב אמר ליה הב להו גלימיהו דינא
 הכי למען חלך בדרך טובים ייב להו הוו קא
 בכין אמרי עניי אנן ולית לן מידי למיכל אמר ליה
 הב להו אנריהו דינא הכי וארחות צדיקים
 תשמר¹ פמא אסמתה אלחכמ ען קדמאיהם
 10 דרך טובים וארחות צדיקים יבב אן יותבע
 אלא אן הרה פריצה עלי אלמאלך לא עלי אלחאכמ
 ליכין אלחאכמ לא זייד פי אלחוכם ולא ינקץ ולא
 ירתי ולא יחוף לקולה לא תעשו עול במשפט
 לא תשא פני דל וג
 15 כמולת אחכאם אלודיעה
 דרכך אללה חכמתה ואוצח
 לך מסתורתא וסהל לך
 מעסורתא
 וגמיע טאלביה אמין

XII.

Fragment marked T-S. 16. 69, parchment, two leaves, containing various matter written in different hands. The following piece, with the exception of the first line, is written in an ancient square hand with a turn to cursive, and probably represents a portion of the ספר הפקדון by the Gaon:—

אמר אבבי שואל עד שישלם מאי טעם הואיל
 וכל הנאה שלו בריבורה לא מקני ליה בריבורא לא מקני
 ליה כפילא ואומא מורע אומא אן יחלף פי מטאלבה
 וריעה פלמא אצרת אלימין אסתקאל ואראד אן יסלם
 5 פינב אן יקאל ויקבל תסלימה לק אל חכ הריני נשבע ראה
 אותן מגלגלין עליו חזר ואמר הריני משלם אמר רב יוסי
 לא חייבה התורה אותן שבועה להחמיר עליו אלא להקל

¹ *Baba Mezia*, 83 a.

עליו • ואי מן אורע קום שי ואִרְתִּי אלא יגרם אל אניר
 מא תלף לה קאילא יכפיה צעפה וקלה חולתה וארתִי
 10 אלא יסתחלף אלחארם כגיר אנרה עלי מא תלף לה קאילא
 לא אצרה מא לם אנפעה פאן לה פי דלך תואב כבור
 בין ידי אללה • אלא אן אלחכם לא יחכם עליה בדלך
 לך אלחך רבא בר רב חתנא אנר שקולאיי לאעבורי ליה
 חביתא דחמרא תברוהא שקלוה לנלימיהו אתו לקמיה
 15 דרב אב ליה הב ליהו דינא הכי למען תלך בדרך טובים
 יהב להו הווקא • בכו אמרי עניי אן ולית לן מידי למ
 למיכל אב ליה הב להו אנריהו דינא הכי אב ליה
 וארחות צדיקים תשמר • פמא אסמתה אל חכמ ען ק
 קדמאיהם דרך טובים וארחות צדיקים פינב אן יתבע
 20 אלא אן הדה פריצה עלי אל מאלך לא עלי אל חאכם
 לא כן אל חאכם לא יזיר פי חכמה ולא ינקץ ולא ירתי
 ולא יחף לקו לא תעשו עול במשפט לא תשא פני
 דל ולא תהדר ונו כמלת אחכאם אל ודיעה דרכך אללה
 חכמתהא ואיצא לך מסתו • • • • אהל לך מעסורהא
 25 וגמיע טאלביה אנן רב אל • • • • כן אללה דילך
 כמל כת • • • • בה
 בעון אל • • • • כרג
 בענאי • • • • רנא
 סעדיה • • • • למתיבה
 אלפיומי ר • • • • עליה בן יוסף 30

XIII.

Fragment T-S. 8 K 3, one leaf, paper, size 17 x 14 cm.,
 written in a square hand with a turn to cursive. The MS.
 represents a fragment of a polemical work by the Gaon
 R. Saadyah against the Karaite Daniel b. Moses Al Kumsi,
 of the eighth century, one of the first successors of **Anan**¹.

¹ See Graetz, *Geschichte der Juden*, V, p. 209, and Weiss, *Zur Geschichte der jüdischen Tradition*, IV, p. 116, note 11, and the reference there to Pinsker.

As far as I remember nothing of the existence of such a work was known till now, whilst the sudden breaking off of our MS. makes it impossible to say what the special object of the Gaon's attack was. The recto of the MS. contains the following colophon:—

מצחף זה לברהם

הכהן בר

יבין ההכהן

נוח בגן עדן

(Leaf 1 verso)

בשמך רחמנא

בכה אמר מר רב סעדיה ראש הישיבה יעזרהו

קדשנו כי בזכרי בדעת דברי אלהינו אשר בפי

ואמר סל-סלו פנדרך הרימו מכשול מדרך עמי

5 . . . מצאתי ספר אשר חבר¹ אותו דניאל בן משה

הנודע קומסי להשכיל את העם בירושותיהם²

נתתי את ליבי לחקרו ולצרף דעת האיש

אשר בדאו וכאשר החלותי לעשות בן

[מ]צאתי את האיש הזה קומסי יש בו ששה מעללים

10 . . . ער . . . נוטים (?) מאד מדרך החכמה . הראשון

כי אנינו מבין את לשון הקדש: כי שפת בני ישראל

כאשר תאמר על הבנים מבן עשרים שנה ומעלה

בן תאמר עליהם מבן עשרים שנה ולמטה ככתוב

[ולא נש]א דויד מספרם למבן עשרים שנה ולמטה³

XIV.

Fragment T-S. 8. 232, parchment, one leaf, size 14 × 16 cm., in a square hand, contains various jottings, of which the

¹ The MS. is very faint in this place, and this word may also read ברא.

² This would suggest that Daniel also wrote a *Sepher ha-Mizwoth*.
be a mere quotation from his *Sepher ha-Mizwoth*.

³ 1 Chron. xxvii. 25.

following has bearing on our subject. I doubt greatly whether this R. Saadyah is identical with the Gaon of this name.

מצא בספר רבינו סעדיה זל מי שרוצה לחזור
בתשובה שלימה ורוצה שתשמע תפילתו ישכון
בירושלם ויתפלל הכת כי בהר קרשי בהר
מרום ישראל אשתלנו שם יעבדוני זרע ישראל ושם
5 אדרוש את תרומותכם ואת מעשרותיכם :

XV.

Fragment T-S. 6 F 2¹, paper, one leaf, size 9 x 14 cm., written in a cursive hand, representing the remainder of a work by R. Saadyah on the "Classification of the Law under twenty-four Headings," with a commentary by R. Samuel b. Chofni. Perhaps the latter is in some way connected with the ס' המצות attributed to the last Gaon of Sura¹.

(recto)

בשמך רחמנא

הדא תפסיר אלרשות אלדי עמלה ראם אלמתיבה
מרב סעדיה אלפיומי זל קסם פיה אלמצות כד קסם
עני בתפסירה מרב שמואל נאון בן חפני זצל :
5 אלקסם אלאול מנהא מצות עשה והדא כקולה כבר
את אביך : ואלקסם אלב מצות לא תעשה והדא
כקולה לא יהיה לך אלהים אחרי סו ואלקסם אלג אלמצות
אלתי ונבת פי וקת מכצון דון סאיר אלזמאן ויוקאל
להא הורת שעה והי כקולה ולקחו מן הדם ונתנו
10 על שתי המזוזות : ואלקסם אלד אלמצות אלואנבה
פי כל זמאן והדא כקולה לא תגנוב : ואלקסם
אלה אלמצות אלואנבה פי אומנה מכצוצה

¹ See Harkavy, *Studien u. Mittheilungen*, III, p. 5, about the כהאב אלשריז.

(verso)

מסאירה ללזמאן והרא כאל די ען אלכל מן אללה
 אלהיתה אלי יום הנפת העומר בקולה ולחם וקלי
 וברמל וג ועודר אלמאביע אלמכצוצה בקולה
 וספרת . . לכם ממחרת השבת וג ואלקסם אלו אלמצות
 5 אללאזמה פי כל וקת חמאן והרא כקולה לא תנאף
 והרא אלקסם ואלקסם אלו קסם ואחר אלי תרי אנה וכל
 פי אלאול ויש לכל הדורות מזומן וקאל פי אלאכר ומהם
 בכל העתים קנ . . יות : ואלקסם אלה אלמצות אלואנבה
 פו כל מכאן והרא כקולה צדק צדק תרדוף וקולה
 10 לא תענה ברעך : ואלקסם אלה אלמצות אלואנבה פי
 מכאן מכצוף והרא כאלחנ אלי בית אללה בקולה
 שלש פעמים בשנה וג ואלקסם אלט אלמצות אללאזמה

XVI.

Fragment T-S. 6 F 1, paper, twenty-six leaves, size 13 x 9 cm., in a cursive hand. The contents of the MS. are mostly liturgical, except the following lines, extending over pp. 5 and 6, containing among others a passage from a work (?) of the Gaon on the various degrees of forbidden marriages ¹.

סאל בעץ אלקראין ען קול אלחכמ' העובר על
 דבר' תורה חייב מלקות אלגואב אן דבר
 תורה ישיר בה אלי קול אלנביאים פאר אצח
 מא אתא בה אלנבי בטל כון ספרה אלמדון אלדי אתא ב[ה]
 5 יעני בדלך ען דברי תורה ואמא על דברי חכמ'
 פישר בה אלי אלתורה אד הו קודם שנברא העולם
 והי תאבתה פי אלתלמוד לאגל אלאסור ואלמותר
 פענהא קאל העובר על דברי חכמ' חייב מיתה
 ואיצא קאלת אלתורה לא תבערו אש וגו'
 10 מן אין גא אלאטלאק ללסראנ פי אלסבת קאלו אלחכמ'
 ז'ל מן אין הדלקת הנר בשבת מצוה מן התורה

¹ See Weiss, *Zur Geschichte der Tradition*, col. iv, p. 156, and references there to Pinsker. See also Poznanski, *J. Q. R.*, X, pp. 243 and 259.

אלסא בקול אלתודה ראו כי יי נתן לכם השבת וגו'
 יעני בקולה ראו או אור מן אין קולה כי נר ותורה אור
 ידיד בה ראו לאן אחרף ראו ואור אדא חסבת
 15 כרג אלעדד ואחדא פצח דלך אן ראו חו אלאור בקולה
 כי נר מצוה חו אלגרץ ושלום
 קאל רבינו סעדיה גאון מחסה נב"ע
 אלאנסאם אלמחמור נשיאנהא וכל ואחר
 אצעב מן אלאכר והי סכעה אולהא תוונן
 20 אלממתעה קיל פיה לא תהיה קרשה וג'
 וממא יבין הרה אלקרשה הי ממתעה קצה יהודה
 לאן פך עלי מא כאן גאזא קבל נוזל אלתוריה
 ואלב גיר אלמחצבה קאל פיה אל תחלל את ביתך וג'
 והוא אצעב מן אלתי קבלה לאן לממתעה
 25 מהור ושהור והרה בלא שי מן דלך ואלג
 קראבת אלמכתוב פיה איש
 איש אל כל שאר בשר'
 והי כ"ח עשרין מכתובה ותמניה מנקולה והרה
 אצעב מן אלרי קבלהא לאתיך לו אמהרהא וכתב
 30 כתאבהא לכ[א]נת חלאל ואלקראבה פליסת חלאל
 דכתב ללאב הרה ואלד אלמחצנה אעני אשת איש
 בקו' ואל אשת עמיתך וג' והי אצעב ממא קבלהא
 לאן תלך חלאל ללרגאל כלהם מא כלא
 מקרביהא ואשת איש חרם עלי אלרגאל כלהם
 35 אלא רגלהא ואלה אלנדה קאל פיה ואל אשה בנרת
 טומ' וג' והי אצעב מן אלתי קבלהא אלא אן אשת
 איש חרם עלי אלכל אלא ואחר ואלנדה חרם עלי אלכל
 ואלז אלכאפרה קאל פיהא לא תתחתן במ והי אצעב
 מן אלתי קבלהא לאן אלנדה להא וקת תטהר פתכון
 40 פיה חלאל ואלכאפרה פהי חרם אכרא ואלז אישכץ
 אלדכוור קאל פיה ואת זכר לא תשכב וג' והי אצעב
 מן גמיע מא תקדם לאן אולאיך נסוה כלקן להרא
 אלשאן ואנמא ח תת אערץ פאונבת תחרימהן
 ואמא אלדכוור פלים להרא כלקו ולא שי מן
 45 גנסה בונה מן אלוגוה ושלום

XVII.

Fragment T-S. 8 H 5, six leaves, paper, size 15 × 11 cm., written in a cursive hand, and representing the remainder of a liturgical MS. containing *Piyutim* for the Passover. The following represents the recto, and a portion of the verso of the third leaf.

(recto)

אופן אה"ך לנאון פיומי זל
 דאה על עב קל לקלקל עקלתון ולמרמר
 רבא'תיהו להשפיל ובשרו לסמר
 לראי בשלוש בקרושתו לאמר
 5 וקרא זה על זה ואמר :
 יצא מ . . . נוף פלאות להראות
 יהירים וניאים בית אל להלאות
 דולקים דובבים ומשלשים להנאות
 ואמרים קִקֵּץ צבאות
 10 חרות קרא לחופש עם משועבדו
 זעמו שפך על מפריכו ממעבדו

(verso)

נוצצים בנעימה משמיעים סילורו
 מלא כל הארץ כבודו:
 5

XVIII.

Fragment T-S. 8 H 2, four leaves, liturgical, paper, size 17 × 13 cm., written in a cursive hand. The following represents the verso of the second leaf (a primary Selicha to the Fast of Gedaiah) and the recto and verso of the third leaf:—

(Leaf 2 verso)

סליחה לך סעדיה זל
 אבלה נפשי וחשך תארי בית תפארתי
 כנשרף ביר הארי גם פליטתי אשר
 עזב ושאר דועכו כהיום בשלושה
 5 המים הזידונים שטפוני בדלקם
 ובוססו מקדש ובזו חלקם
 זקני שארית אשר פלטו ביום נקם
 חובלו עתה ביר גדליה בן אחיקם
 טורפו דלת הארץ יתר הגזם
 10 אכל הארבה בחרץ כורמים וינבים
 ויונבים פקודת מרגיז הארץ:

(Leaf 3 recto)

סילוק לרבנו סעדיהו גאון ביר
 יוסף זקב נן . . . רא . . . אל פי כפור[ים]
 לכב גר קר מרנ ורבנ יפת החזן
 הממחה ביר עלי הזקן היקר נע'

(Leaf 3 verso)

בשמ רחמ
 קרשתך יי אלהינו רבה למאוד ולגדולתך
 אין חקר מרב וגבורותיך אין מי
 ידבר ותהולתיך אין מי ישמיע
 5 כי מי יודע דרךך ומי יבין
 אורחותיך ומי יבוא עד תכונתיך
 ומי ישכל מחשבותיך ומי יחקר
 נפלאותיך ומי יפרט מקצת
 שבחך ומי יעשה כמעשיך
 10 ומי יצמד על סוד מפעלותיך:

XIX.

Fragment T-S. 8 H 3, paper, size 18 × 14 cm., written in a cursive hand, and reading as follows:—

בקשה למרנו ורב סעדיה ראש ישיבות נאון יעקב
 וצל
 אתה הוא יי לברך אחד מתנשא לכל לראש ומרומם
 על כל הברכות ונעלה על כל התהלות ונבזה מכל וכו' וכו'¹

XX.

Fragment T-S. 8 H 6, paper, one leaf, size 18 × 16 cm., written in a square hand, and contains the colophon—

צלואת רבינו סעדיה זל לל

with the name of the owner

עבר האל שמואל

whilst the verso reads—

תפלה לרבנו סעדיה:
 יי שפתי תפתח ופי יניד תהליך
 גם היום ידעתי והשבתי אל וכו' וכו'²

XXI.

Fragment T-S. 6 H 1, the remainder of a collection of hymns, consisting of two leaves of a quire, of which the middle pages are missing, paper, size 14 × 10 cm., reproduces in the last two lines of leaf 2 verso the following words:—

לנאון פיומי זל יי
 כר אמרה אם הבנים מה יתרון לי כבר³

with which the MS. breaks off.

¹ See Zunz, *Literaturgeschichte der synagogalen Poesie*, p. 95, No. 5.

² See Zunz, *ibid.*, p. 96, No. 6.

³ Cf. Zunz, *ibid.*, p. 98.

XXII.

Fragment T-S. 8 H 1, consisting of six leaves, paper, size 15 × 10 cm., strongly cursive, probably representing a Machsor for the Day of Atonement. The following piece reproduces the contents of the first leaf, recto (beginning with the ninth line from the top) and verso.

(recto)

.
 אחרת דרבינו סעדיה זל
 אבוא בגבורת אדיר • ברוב תפלה
 ותחינה הסדיר • גדולת שבחו
 5 אמו לא אעדיר • דרשתיהו
 אולי הפרץ יגדיר : הדר כבודו
 בקהלי • א • אספרה • ורוב נפלאותיו
 בעמים • • • • • זכרון שבחו
 במלה אח • • • • • חסדי יי עולם
 10 אשירה : • • • ב וישר ארוםמנהו

(verso)

בתשבחות • יורה חסאים בארחות •
 כובש עונות ומשליכם לעמקי
 שיחות • ליי אלהינו הרחמים והסל
 עד מאד עמקה מחשבתו •
 5 נאור אדיר אפס זולתו • סולח
 ומוחל עון סגולתו • עובר על פשע
 לשארית נחלתו : פושט יד
 לשבים באמונה • צדקת צדיקים
 יבאר (?) לבל ידיחנה • קושב
 10 קריאת קויו קראים בתחנה •
 רועה ישראל האזינה :
 שמעם סלחה האל הגדול הגבור
 והנורא • שדי היה על שמך
 סתרה • תמחול ע • • נחנינו
 15 ונמצא כפרה • ל • • יך אלהי
 בי שמך נקרא • • • אל מלך

XXIII.

Fragment T-H. 8 H 4, paper, six leaves, size 16 × 10 cm., representing the remainder of a hymnal to Purim, written in an ancient square hand with a turn to cursive. The following piece forms the contents of the first leaf.

(recto)

גאון פיומי 5i

אל מלך

אלצוני לאומי כשד אלקשי לחץ :
 בלבם חשבו כי אל ממני חץ : גוחי לא
 מאסני וישעו לי הנחץ : דניאל הקים
 5 נגר ארי הוא מלך על כל בני שחץ :
 הגם תובל הנקם לפאה מלכות
 הזאב : ותובל לחרפות כמכת זאב
 ביקב זאב : זה לא געלני ואת מי
 אדרוך לכזב : חסיד העמיד לי ימיני
 10 הוא זאב כנגד זאב : טלאי בששך
 בלא לב לבל בכרעם : יה גם הוא לא
 עינה מלבו לרועעם : כיונו לב לרועם
 לכן בפורי חוק הושיעם : לא יעברו
 מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם :
 15 מי חדק לגלי גיציו עלי המשית :
 נאותי * יום בתה להשית : סומכי

(verso)

לא כילני ולא השבית קנין ראשית :
 עזרוני כהני שבט שלישי על מלכות
 שלישית : פרת פרתה וניתן
 להארכה : צרה תעודה חתמה
 5 תורה סתמה ברכה : קרושי לא הפר
 בריתו עם שבטי ממלכה : רבי
 וחבריו העמיד למולה מזרע המלוכה :
 שכנתי עתה עם אהלי קדר

ג'ר
העודה חתום
בלימודי
הד

ומשכנות רשעים : מי יקום לי עם
 10 מרעים ויחיצב עם רעים : תכונת
 ניסוך הירועים הפלא לרעים :
 תמוך בששון ויקר ילדי שעשועים :
 אלמלך וג' פו

This is followed by a hymn of שמנאש.

XXIV.

Fragment T-S. 8. 233, parchment, one leaf, size 13 x 18 cm., written in a square hand, and representing the colophon of a liturgical work (containing private prayers) by R. Saadyah.

· · · · · מן פנין · · · · ·
 · · · · · יעין אלרחמן ולא יקערך ען אעת · · · · ·
 · · · · · תרבתוא פיה ומא תקיסה עליה טלב אל חנג או וק · · ·
 · · · · · שבהא ממן כאלף עליה פאני קר קרמת אן אל בראהין · · ·
 · · · · · 5 הרא מכאנהא ואן גמיע דלך מתבות פי מואצע אל · · ·
 · · · · · כה אמכנה פאדא אנת חפטת הדה אל אצול לם · · ·
 · · · · · בחק עלי אכתר אל חאלאת ולם תציע צלוה לכוף · · ·
 · · · · · כק ולם תצלי עלי גיר טהר לטן גיר צאדק ואסתקאמו
 ואתיב מבצרך מעך וכאן שכר אל רחמן אולא אנכא
 10 יייי תם אלכתאב בחמד אללה ומנה · · ·
 תאליף סידנא ראם אלמתיבה סעדיה בר
 יוסף נע: שרח אחרי אל צלותין מן
 צלואת אל יהוד אלתי רסם ראם אלמתיבה
 רבינו סעדיה נאון זכרו לחיים מיכה · · ·
 15 ליעלם אלדאעי מא ידעו · · ·

XXV.

Fragment T-S. 8. 234, parchment, one leaf, size 12 x 10 cm. The recto contains a colophon written in a square hand of the year 1061, whilst the תפסיר on the verso is written in a rather different cursive hand.

(recto)

יפת ברתקוה סמ
תפסיר צלאה ראם אלמתיבה

אלכבירה יי שפתי כתבה

עזריה בי רבי דויד נ . . .

5 שנת ארבעת אלפים ושמנה

מאות ועשרים ואחת שנה

ליצירה במדינת אשקלן

שנה חמישית שבשבע

ולחרבן בית שני תשע

10 [מא]ות ותשעים ושלשה . .

. . . שנים . . .

(verso)

תפסיר יי שפתי לר' סעדיה זל

אללהם אדן לי פי נטקי חתי אצף מן מרא: חך

מא אנא מעתקפה אליום איצא ומעת

פי קלפי אנך אנת אללה רבי פי אלסמ . . .

XXVI.

Fragment T-S. 8. 235, parchment, one leaf, size 17 x 15 cm., in a square hand, and has on the recto a colophon, and on the verso the well-known poem on the number of the letters of the Old Testament. The MS. seems decidedly of a very ancient date, and greatly guarantees the authenticity of this piece disputed by some scholars¹.

(recto)

אעדאר אחרף אלמקרא

תצניף רבנו סעדיה

נאון מחסיה זצל

לרבנ דניאל הבחור

5 הטוב בן כנך יצח[ק]

. . . החון הוקן תנצב . . .

¹ Cf. reference in Landshuth's *Amude ha-Aboda*, p. 299, but our text agrees with none of the editions.

(verso)

פיוט לרבינו גאון סעדיה ראס
 אלמתיבה נוחו עדן . . . עלי אב . . . ר יתצמן
 עֲדָד אַחֲרָף כָּבֵּ פִי גִמְלָה כְּזִי (?) סִפְרִי
 אֹלֵהָא
 5 אהל מכון בניני ששם עלו זקני הקהל
 עשו קרבני . ולזבח תודה בואו בני .
 בה לא חוברים . רגמתם יאספו חברים .
 בנימין א . . . וברים . פחת השני גבורים
 עצם טוהר . אין להם זוהר
 10 כל פקודי . . . מלבד הראשון דוהר
 ג . . . דהדר נשק . סריונות .
 חגרו (?) תהם . . . נהרו . ועובר ארום ועריהם
 והרן . . . רב לבוא בשלום תשועתם
 לעילום . ומן הרני בבשן והלום . שנאה

XXVII.

Fragment T-S. 8 K 1, paper, one leaf, size 17 × 12 cm.,
 written in a square hand with a turn to cursive. The recto
 represents the colophon of a codex once in the possession
 of a Head of the Dispersion, Daniel b. Solomon (about 1165)
 of Bagdad, and afterwards (1175) owned by Jacob b. Eli,
 probably a brother of Samuel b. Eli, the head of the school
 in the same place¹. The codex contained various pieces by
 the Gaon R. Saadyah and the Gaon R. Samuel b. Chofni.

(recto)

ל . . . דניאל ראש גלותא . . . אי
 ראש גלותא זקל אייר מו
 אנתקל אלי מלך יעקב בן עלי נע באלול תפה
 ישחמל הרא אלכתאב עלי ז כתב

¹ See Graetz, *Geschichte*, vol. VI, p. 276.

5 כתא אלטרפות תאליף מרינו ורבינו
 סעריהו גאון פיומי נבֿע וכתאב
 אל . . . וארבעה מתנות כהונה¹ לה :
 וכתא אלמאמה תאליף מ[ורי]כו ורבינו
 שמואל הכהן גאון בן אב נבֿע וכתא
 10 פי אלטריפות איצא לגאון פיומי נֿע
 טמאות תאליף שמואל הכהן גאון
 מקאלה אללפהא שמו[אל] הכהן גאון נבֿע
 אנפרהא אלי אלשיך אלפאצל אבי אל . . .
 מסכוי . וכתא צנפה שמואל
 15 צ . . . רן ירד פיה עלי מ . . . אלפה אלשיך אבי
 . . . נ בן מסכוי סימן טוב
 לנחום הכהן הצ ביר מנצור החסיד
 הנצבה יוכה ללמוד וללמד אמן
 ואמן סלה החזק
 20 חזק וחזק

On the verso, which is written in a different hand, the first six lines run as follows :—

(verso)
 יתלו דלך אלחנֿקיה
 קאל גאמעה אלגאוא אלמחרמה עלי
 אמתנא מן לחום אלחיואן כמסה שחתו
 שחם בראתה וערוק וצפאקאת מן אגלה
 5 ואלדם בעינה זערוק וצפאקאת מן אגלה
 תם ערוק מפרדה בראתהא¹ ואנא

XXVIII.

Fragment T-S. 12. 722, parchment, 1 leaf, written in square with a tendency to cursive. It comes from a codex representing the commentary of R. Saadyah to Isaiah. As we see from the colophon, dated 1031, the codex belonged at one time to Josiah the son of Aaron the son of Josiah.

¹ See *Aruch*, s. v. עֶסֶר, where it seems that R. Hai wrote a treatise on the "כ"ד מהגוה. It is not known to me that R. Saadyah wrote on the same subject. Cf. also *Halachoth Gedoloth*, ed. Warsaw, 138 a sq. (beg. of *Halachoth Bechoroth*), *Midrash, Lekach Tob* (ed. Wilna), Numbers, 83 b sq.

Another colophon above this in larger ornamental letters, but as I believe, of a later date, tells us that the codex was in the possession of Jacob son of Job. There are also written in contemporary Caroline minuscules the Latin words *tācio esaye prophete*. This is the first time I have found a non-Semitic title on a fragment coming from the Geniza.

(recto)

הרא אלדפתר

לרבי יעקב

החבר בר

איוב י"י יהי . . .

עמו ויצילהו אמן (?)

5

ספר זה פתרון ישעיה חיבור רבינו סעדיה גאון . .

מחסיה נוחו עדן קנהו כגק מר יאשיהו החבר

מר אהרן המעולה חמוד רבינו יאשיהו אן נוחם . .

מממונו לעצמו בשנה שזכה והוסמך בשיבה

10 הקדושה ישיבת צבי היא שנת ארבעת אלפים

ושבע מאות ותשעים ואחת ליצירה במדין[נת] עי

המקום יזכהו להגות ולשמור בטהרה ה

ולהבין ולהורות ביראת שמים וללמד . . . משפט

כתורה וכהלכה וכ קטון תלמי . . . צדק

15 (?) הלם ש

(verso)

פחד ישעיה ל

. . . [כ] . תאב אלאסתצלחא לל . . . אמ

. . . . כאנ אלפאטה מן ל . . . ה . . . ל;

. . . . באח מעאניה תב אללה אלה א

. אחכאם פוק מא אתקן ולא אינ 5

. . . . ים אלחמיד אלרחים וחסבה; אמא ב

. . . . טרה עלי אלבאל ועלי אנהא מנולה מנאו . .

. . . . עלי מנאולהא תאיים אל איסיאת לא מן

. . . . חצל לנא אן צירוה הרא אל פן פי ארפע אל צלא

- 10 . . . א מן מאהיה פתכן לה כאל מינה ולא פי מד . . . לה מן אל זמאן וגיר
 . . . סתמד מן מאדה כאל אלאה ואל אעואן ומא נחי נח . . . א והרא אל פעל
 . . . י בל ואחד אלדאח כמא קאמת לה אל בראהין אלתסלים לאתבאתהא
 . . . פנא הדא אל כתא וכמא וצף פי כתאבה וקאל אנכי יי עשה כל נט
 . . . ם לבדי וג' ואעם מא גמע דלך ושמלה קולח גל אלה לא כאלה ח . . .
 15 . . . וג' פלם בקא שי בעד קו' עשה כל . . . ויוצר הכל ולמ . . .
 . . . ראע מסתגני ען אל מדר ואל מואר ואל אלאה אנמע וגפ . . .
 . . . ר מבאשרה מן אל מחדת להא אד כאנת אל מלאקאה אנמא צ . . .
 . . . כאן ופי זמאן ובמסתעאן בל אנמא יכון אלאבדאע באל קצ . . . ט
 . . . אל כתב הדא אלמע אסם אל קול כמא קאלת פי דלך ברב . . . שם
 20 . . . וכמא וגב ללאזלי יכון פעלה בגיד מטאלעה אע פעל . . .
 . . . אן יכון תעלימה שבארה ותב . . . ה להם באלקול פקט . . .
 . . . אנביאה מן חית לא ילחקה אלענא פי תעלימהם ומן . . .
 . . . מנבאחת ידבר אל ובני וכמא וגב לה אן אלא תרחקה אלמעגב
 . . . ל עבאר ואל ועיד אל זאגד להם בל עגל גמיע דלך באל קול פקט וכמא
 25 . . . ף פי כתבה פי הדין אל כאבין . רגע אדבר על גוי ועל ממ' וג' ורגע
 . . . אך על גוי וע' ממ' לבנות ולנמוע . פסבחהן מן יכפר גמיע מ . . .
 . . . לא סעי ולא ענא ואלדי דעאני אן אנעל הדא אל צרב צרדא ל . . .
 . . . תאב מן ב . . . גמיע אלצרוז אל גלאהו אני וגדת כתירא מן אל . . .
 . . . תם אן לון ס . . . ם תצלואח [י]קולון אדא כאן אל חכים מן אל ג . . .
 30 . . . סבילה אן . . . ח באל צ . . . אל חבם ואלדל ואל קמא וסד . . . אל אלאם
 . . . תמכנה פמא . . . אסת . . . לאח אל . . . בים אל חכמא צאם אכתרה באל . . .
 . . . ועיר לא כארב אל בטש פיקולון והודא פי ארב אל בטש א . . .
 . . . מן ארב אל תוא . . . לאן הדא הא' י' . . . מלאק . . . ללגט . . . אך נא . . .
 . . . אדק להפהו א . . . צד וקהר ללמסתצ לה פינגני אן . . .
 35 . . . דל מא חיל הדא אל . . . ואקול אן אלמכלו קין אנמא צא
 . . . אסתצלואחם ותא . . . ה בל . . . שער . . . ועיואל ג' יגלל . . .
 . . . אלפאלח . . . א אלדי . . . ל פוח . . . נאם יכאף עלי נפסה אל . . .
 . . . בכל תמא . . . מא . . . או סואעד פלדלך יקצר אי אל ארב . . .
 . . . ה פל . . . א אלחי באקי קבל אלזמאן ובעד ומחא . . .
 40 . . . פכיף אל פנא פאקדר עלי אתמאם מאוע . . .
 . . . ש פ . . . בקשת קול ל . . . אבק כי א . . . אל שיק . . .
 . . . חובה . . . אחד . . .

XXIX.

Fragment T-S. 12. 723, paper, one leaf, size 26 × 16.5 cm. (writing 21 × 11.5), written in an ancient square hand, probably not later than the eleventh century. The writing is much faded in many places, but enough is left to show that it represents the remainder of a letter addressed to the Gaon R. Saadyah by a pupil of one of his disciples¹. The burden of the letter is, in its present defective state, impossible to ascertain.

(recto)

מוציא יקר מזוליל	מזקק שבעתים בעליל
כי נפץ ידי כל פליל	משובח בכל כפר וגליל
מקבץ טלאים ועלות מסליל	שך בשך להעליל
ם משסף	משונה מרעי האליל
רעת כל	5 עויתם מחסף
הלל שלא	יחד בהתאסף
נפלאות ח	בעת אוסף
ויצרפם בכסף	חם כיוסף
אדני סעדיה בן יוסף	שבור פני אני כוסף
ודומה לכלכל ודרדע	10 אמר (?) בין ומדע
כי מדרת שחת נפרע	אש רברו נודע
גבר שאין בעם כמוהו	הוא נורא מן הוא
הן כל סתום לא עממוהו	ולמי מהם מו להשוהו
בפני	איך אערך אתיצבה
דמיתי אליו	15 גבוה מאד ותל[אוב]ה
ואלמתי לאלמתו שחה וסובבה	הן קטנו ממתי עבה
זרא למלך בכל נתיבה	וטירתו כא
וס כל מחובר	תרומ ל
כל הערך למולי דבר	יב ביופ אבר (?)
כי אך אתו אדבר	20 לו יאמר מה לתבן את הבר
כיום השיבם והחצי החצי בהשבר	שער (?) ראשי אל יתעבר
דון הרביעית המשלשת	על מיום ובר
בה לא נפוש	ציון על מכה פלשת

¹ Below, verso l. 3.

(verso)

דברתה(?) מחדשו(?) לא נחדשת שוב ישוב אדני
 שנית לבאר מעני תבונתו יבוא ויבונני
 תלמיר תלמידו אני ושתי המלות שחשב אדני
 שהם בלשון אבי . . . אין זאת בהניוני
 5 כי אם כלשונך וכלשוני הראשנית זן ז' היא בחשבני שבעה
 והשו . . . צייר במעני ואתה נור ראשי
 אלופי זקני וישישי המהיר בספר חומשי
 ובכל סדרי מדרשי הפחזק חל . . .
 והמרה נפשי עצמותיך יחליץ וירשיני
 10 מלכי וקדשי ויעבירך(?) בשלשי
 בראש עמי חפשי אל ארץ מורשי
 ואל הר מרום קדשי ^
 . . . כאב מראנעה ראס(?)
 . ל . . בה רחמה אללה
 15 סעדיה בן יוסף ראש ישיבה . . ל . . ן שלעיר
 מחסייה . לר . . אפ . . ן רבנא . . ה
 המבין בדברי חכמה ודורש כי קנצי דעת
 ומזמה ושת את . . לקחת מוסר השכל
 וחשוב לפנינו ויקר יעורך צורנו ויצליח לך
 20 אפני שלום וצפו . . רכות וספני תבונות
 ותם פת (?) חיים ורצון וכבוד ואורה ושמחה

XXX.

Fragment T-S. 12. 724, two pages, size 26 x 18 cm., written in an ancient cursive hand, coming from a codex containing Responsa of the Gaonim. The following, closely written, begins at the fourteenth line from the top, and represents about half a page. A part of its contents is already known from the collection שיערי חשונה, No. 87. It will be seen that our text is the more complete one, and gives the

original version of this Responsum, whilst the other reproduces merely an extract.

(verso)

לרבנו דוסא בן רבנו סעוריה ז"ל
 ושאלת עוד ואמרת אשבחנן בפרודשי נאון אביך נוח עדן [מא] דבארזק חמין לא
 לישתאעז עד דחסל כל בדיקותיה ואי משתאעז צריך למחדר ולברך ולפיי... ה בליבית
 5 למיבדק כל החדר כלה ובדק בית אחד מהן ואשתאעז למה... ד לברך ועדן הוא עסיק
 בבריקה הבין חוינא דמתחלה אמר אדנינו נאון זכ... דיק צריך לברוכי על
 בעיר חמין ואמר דמיבעי דלא לאשתאעזי כמא דעסיק בבריקה ומר... ליא בדיקותי ליבטלו
 וחוב אמר בדוכתא אחריתי מי שבירך לקראה בתורה ולעשות אחת מן המצות כגון
 10 בעיר חמין וברומה לה ודבר סיחת חולין חוב לחזור ולברך ועיקר הדבר הזה ידוע כי המברך
 לעשות מצוה או לאכל לחם צריך לבין את לבו בברכה ולעשות המצוה ההיא אשר ברך עליה
 סוף לברכה וגם לאכל בלחם ושיבירך עליו סוף לברכתו במרם ידבר דברי חול ולא יפסיק
 בין עשיית המצוה והברכה בדבר סיחת חולין כי כן אמרנו אמו רב מול דברוך מול דברוך
 חזור ומברך והעמדתו בדבר סיחת חולין אבל אם שח דבר שהוא צורך סעודה כגון דבשר
 מלח ולפתן או אפילו גביל לתורי ואז צריך לחזור ולברך על כן צריך הבודק לברך ול...
 15 בבריקה סוף לברכה ואם שח שיחת חולין אחר ברכה טרם או הבריקה צריך לחזור
 ולברך כשם שהמברך המוציא ושח שיחת חולין קודם אכילתו צריך לברך ולפיי... די
 צריך כוונה למצוה אמר אר... נאון זכרו לברכה לא לישתאעז אדם כוליה בדיקותיה
 כי הבודק צריך כוונה למצוה ועריך להיות אימת המצוה על... ול... דעתו עליה...
 שיחלה עוד שעה שיחבל ומצוה מן המוכתר דלא לישתאעז ול... או:

XXXI.

Fragment T-S. 13 G 2, paper, two leaves, the top broken away, now size 21 x 21 cm., square hand, representing the remainder of a codex of *Responsa of the Geonim*. The following lines occur on the recto of leaf 2, whilst their contents closely recall those of Responsum 386 in the *Teshuboth ha-Geonim*, ed. Harkavy. The R. Nathan mentioned here is probably identical with Nathan b. Juda, the grand uncle (Aluf) of the Gaon R. Sherira¹.

.
 וקאל רבינו סעדיה נאון זל והדה אלדראהם אלדי הי זחי דמיאעי תומאניה
 אלדי וון כל ח מנהא דרהם בהדה אלדראהם אלעריביה¹ וקאל רב נתן אב
 הישיבה וצל קולהם זל בתולה כתובתה מאתים ואלמנה מנה דלך כאחאן
 אלערב אלמשהורה פי אלגלות לאנהא הי כאנת אחאן אלקרמא אלתומאניה 5
 אלדי סמוהא (?) כסף מדינה²

XXXII.

Fragment T-S. 10 G 1, paper, five leaves, size 22 x 19 cm., cursive, and representing a portion of *Responsa of the Geonim*. The following piece, forming a part of the contents of the third leaf, recto and verso, is marked as No. 61 (סא):—

(recto)
 סא וששאל הא דתנן משחרב בית המקדש בטל השמיר²
 שמיר זה פירשו מר סעדיה זל מאם בטיית ואם היה בו מעשה נם לא . . .
 לן ואם שמצוי בזמן הזה ולית ביה מעשה נם הקא חזינן דלא האוי הכי
 דמפרשו רבנן עליה בשמעתי¹ ודאי דהאי שמיר ממינו של מ . . .
 הנמצא עכשו כדאם מר סעדיה מפני שבו נתפתחו אבני אפור אלא 5
 שכבר אב מר סעדיה נאון קד יכון מאם אחד מן מאם מפע שהמא . . .

¹ See the letter of R. Sherira, p. 39 (ed. Neubauer).

² *Sota*, 48 a.

הזה שמצוי עכשו צריכין לשחוק ממנו כלום ולערבו עם המים ולהשק
 על מקום הפיתוח ועיקר פיתוח שמסרטין בברזל והאבן מיתחסרת
 מה שנפסל ממנה בפיתוח אבל זה השמיר שנשתמש בו משה מראה
 10 לה ממנו מבחוץ והן מתבקעות מאיליהן ואין חסרות כתאנה זו שמתבקעת

(verso)

בימי החמה ואין חסרה כלום וכבקה זו שהיא מתבקעת בימי גשמים
 ואינה חסירה כלום וזה הוא שבירתו כשעורה ומששת ימי בראשית
 נברא ואין כל בריה יכולה לעמוד בפניו ומצניעין אותו בסדר המפורש
 ולא מעשה נס הוה ביה אלא שכל מה שהיה נמצא מן אותו השמיר כך היה
 5 דרכו. ומפרש בגמ' דגיטין דשלמה¹ לא מטא לגבי ההוא שמיר אלא
 מחמ * * * שירים דאטייה לא שמדאי דלמטייה לגביה ומשחרב בית
 המקדש ניטל אותו שמיר ולא נמצא כלום ממנו וזה הנמצא אף על פי
 * * * דומה לו קא קארי ליה מר סעדיה שמיר מפני שבו פיתוח אבנים
 ואין בזה טעות

XXXIII.

Fragment T-S. 16. 310, paper, size 35 x 24 cm., one leaf,
 coming from a *Responsa of the Geonim*, and giving a
 quotation from the commentaries of the Gaon. There are
 in the Geniza other pieces like this, and as far as I was
 able to read them *superficially*, they come from Rabbi
 Samuel ben Chofni.

* * * וששאלתם דאמרינן הם כתי לענין בר מיצרא משנלתא לית בה משום דינא דבר מיצרא
 וכן נמי לענין אשה ליתמי לית בה משום דינא דבר מיצרא * * * ומצינו בפירושי רבנו רב
 סעדיה נאון * * * ה זצל פיר * * * מכון לפרוש ראשנים דלגבי משכנתא פריש היכא
 דאיצטריך * * * ואכלי בני מיצרא למימר להווא מלוה שקול זיוך
 5 ואים * * * ת ארעא במשכונא בידא דחד ואיצטריך נשאה (?)
 * * * יה ולמימרא ליה אנן בני מיצרא אנן מאי
 * * * ריה הם הכי מיבעי למיעבר ביה הישר והטוב

¹ *Gittin*, 68 b.

XXXIV.

Fragment T-S. 10 G 2, paper, eight leaves, size 21 x 17 cm., square writing with a turn to cursive, forming originally a part of codex of *Responsa of the Geonim*. The following lines reproduce a portion of leaf 4 verso, and represent a responsum by R. Hai Gaon to the people of Segelmessa, in Africa, in which the name of R. Saadyah occurs. Some of its contents were already known from a quotation given by R. Isaac Abbamare in his Ittur¹.

ס שאלו בני סגלמסא מלפני אדוננו האיי גאון זל על חגבים
 המתים אם מותרין הן או לא וזאת נוסח השאלה והתשובה ורשאלתו הא
 דתנן חגבים מן הסלסלה אסורין מן ההפתק מותרין² מכלל חגבים ד
 דמיתו שרו ועוד מרתנן ד יהודה אומ אף המוציא חגב חי טמא ומשנינן
 5 עד דמוקמינן דיל מאית ואכיל ליה³ מכלל חגב טהור או מאית שרי
 וקשי לן מאית אשכחון לרבנו מר רב סעדיה זצל דאם חגבים שמתו ס
 אסורין ודגים שמתו מותרין ולא ידעינן מאי טעם חול או מנהגא ו
 וחומרא הוא דאתמר ואנן לא שמיע לן מאן דאכיל להו ובמדת איסור
 נהגו קדמוננו בהם יליף לן מר וינהר עינינן אנחנא לא שמיע לן . . . חגבים
 10 שמתו אסורין אילא חגבים שמתו מותרין הן ולא שמיע לנא דמר רב
 סעדיה גאון נע אסר חגבים מתים אילא ודאי כדגים דמו בין לענין
 אכילתן ובין לענין דמן ומנהגא דעלמא דמיתו שלופי חגבים ושרו להו
 . . . אעפ וכן מתים ומאן דאמרי מתים אסורין אטו . . . לשחיטה
 . . . אניקה בידי ישראל זו היא השאלה ותשובתה ואנא דק . . .
 15 . . . מסייעא לאדוננו גאון זל והכי תניא בתוספתא י
 . . . מא אוכל אדם דגים וחגבים בין חיים בין מתים⁴

¹ See Mueller in his collection appended to the הירושות 'ס, by R. Saadyah, p. 149, No. 19.

² *Aboda Zara*, 39 b.

³ *Shabbath*, 90 b.

⁴ These dots are in the MS.

⁵ See *Terumoth*, chap. 9. Cf. Commentaries to דעה יורה דעה, § 13.

XXXV.

Fragment T-S. 8 J 1, size 19 x 14.2 cm. (writing 14.5 x 11.3), consists of two quires, each numbering two leaves. It is written in a square Rabbinic hand, probably not later than the twelfth century. Their contents represent a panegyric of a head of the Academy of ¹מחסיא, which fact suggested my giving them a place in this article, dedicated to the greatest master of this school. The style is strictly *paitanic*, both in its grammatical formations² and its allusive diction³. It is also provided, as most *Piyutim* are, with rhyme and acrostic. The latter, defective at the beginning, gives in the first piece, ער לערי יחי הגולה וענ סנלה⁴; in the second, beginning רבנו נור סנלה וענ הגולה, אם שמש (leaf 1, v.), אברהם רבנו הו אר (leaf 2, v.), in the fourth, defective at the beginning, and commencing כי מצאת (leaf 3, r.), [ס]נלה וענ הגולה יחי (leaf 3, v.), whilst the sixth, commencing with אליו, also defective at the beginning, (leaf 4, r.), נושב סנלה וענ הגולה יחיה יוכה נצח. The Nun before שבה formed probably the concluding letter of הכהן or אמן. As to the subject of this panegyric, only one thing is certain that it was, as already mentioned, composed in honour of the head of the Academy of מחסיה (or Sura?)

¹ This vocalization confirms the opinion of Lebrecht (quoted by Berliner in his *Beiträge zur Geographie*, p. 46, n. 2) that the correct pronunciation is Machseya, not Machasya.

² See the reference to Zunz, *Syn. Poesie*, in the notes to the text, to which many other words may be added, as צמחה, חסודה, ובורה, נצפפו, נצפפו, קמח, &c. &c.

³ See e. g. leaf 2 verso, ll. 15-21; leaf 3 verso, l. 7 (יה' for Israel), &c.

⁴ In connexion with this eulogy it will not be uninteresting to reproduce here contents to two fragments stored in the Colophon Box of the T-S. Collection; the one reading **אמן ויחידו יכחו הישיבה** לנצח מצדף לה, והוא אל מצדף לה, whilst the other **אברהם השושן** סגנון הישיבה הנצנצה לה. See also Benjamin's *Itinerary* (ed. Asher), I, 48, the title **הישיבה** אר.

"the broken down," which he will make terrible and mighty again¹, and which he will re-establish as the school of the religion² where certain portions of the Jewish civil law will be studied³. The further details, as far as they can be gathered from this turgid style, and the many unintelligible lines, are that the lately installed head was the father of three sons, Baruch, Jannai, and Solomon⁴, and of two married daughters⁵. He had also brothers and sister's sons⁶, who apparently were considered members of his own family. His wife, we further learn, was still alive, but rather advanced in years⁷, whilst he also enjoyed the services of Abraham the priest⁸, the writer of this panegyric, who acted, as it seems, as his secretary, relieving his master in the performance of his heavy duties⁹, who besides his teaching activity¹⁰ was also engaged in works of charity and lovingkindness¹¹. Another servant of his was the priest Amram¹². It is further

¹ Leaf 1 recto, l. 8.

² Ibid., l. 9, ישיבה דת.

³ Ibid., ll. 10-12. Cf. *Taanith*, 24 a and b, that in the days of Rab. Juda כל הנוי בוויקן היה, which circumstance may have repeated itself in the time of our writer.

⁴ Leaf 1 recto, l. 2, and leaf 2 recto, l. 23.

⁵ Leaf 1 recto, l. 23, ושרי הכשרו, also called נשים (leaf 1 verso, l. 3), and probably the wives of the חתנים mentioned in the same line.

⁶ Leaf 1 verso, l. 3, and leaf 2 recto, l. 24, leaf 1 verso, l. 4, and leaf 2 recto, l. 25, suggest that one of these sisters was married to a man named Eli, the priest, whose son was a special favourite of our Rabbi.

⁷ Leaf 1 verso, l. 18, and recto, l. 19.

⁸ Leaf 1 verso, l. 6, אברהם הכהן, and it is his name which turns up so often in the acrostic.

⁹ Leaf 1 verso, ll. 7 and 8.

¹⁰ Leaf 1 recto, l. 9.

¹¹ Leaf 2 verso, ll. 25-29; leaf 4 recto, ll. 10-26.

¹² Leaf 1 verso, l. 11, but the meaning of the text is rather obscure. It is not impossible that this Amram is introduced as the father of our Abraham. Perhaps I may here call attention to the following passage copied from a leaf representing the remainder of an eminent responsa: והנה רבינו חננאל הרב הגדול ורבינו נסים נשריטן רחמני מצעים (?) בכל יום נעשה בניהם ואין מעשר. והנה רבינו האי גאון ור אדונינו לברכה ומעשים שנעשו לשנים

clear that the jurisdiction of our Rabbi not only included the whole of Babylon, but also extended to the schools in the Christian countries; for he was "the strength of the dispersion in Babel and in Edom," "and his fame went through all the provinces¹." All this wide influence, generosity, and learning did not, however, protect our Rabbi against the ill-will of his enemies, among which the people of מלירה were especially distinguished², but who were quite subdued by his authority and the force of his pen³. This last feature would especially apply to the Gaon R. Saadyah, who was particularly famous for his controversial skill, and who had especial merits in the restoration of the school of Sura⁴. Indeed, he was called to this chair with the especial purpose of bringing back to this seat of learning its ancient glory. The reference to Joseph may also include perhaps an allusion to the father of the Gaon, who bore this name⁵. But there is this objection, that no reference is made in this panegyric to R. Dosa, the only son of the Gaon, known to history. Another restorer of Sura was the Gaon R. Samuel ben Chophni, the last head of this great school⁶, but there we are confronted with the similar difficulty that no mention is made of R. Hai Gaon, the son-in-law of the former.

ולפני הראשים ולא עירער אדם מעולם בדבר זה ואין בו כרי להשריח כל כן אלא כדי להדיר החומה ומלפני אלהינו נשאלה הפוקח רצון אגדהם הקפן ביריבי עמרם נדחו עין. The impression conveyed by these lines is that the writer was a contemporary of R. Hananel and R. Nissim, and may thus have been the secretary of R. Samuel b. Hophni. That again the secretary of the Gaon was as a rule a man of learning and enjoying an eminent position is clear from R. Sherira's letter (ed. Neubauer) in which he mentions with pride the fact ואני אבינו היה סגור. What speaks against the suggested identification is the omission of the title כהן in the cited passage.

¹ Leaf 3 verso, ll. 15, 16, and 22; leaf 4 recto, l. 25.

² Leaf 1 verso, l. 10.

³ Leaf 3 verso, l. 13 seq., and recto, ll. 11-16.

⁴ See Graetz, vol. V, p. 276.

⁵ Leaf 2 recto, l. 15.

⁶ See Graetz, vol. VI, pp. 1 and 7; Harkavy, *Studien und Mittheilungen*, III, p. 1, text and notes.

(Leaf 1 recto)

הנה ישראל בביתו נאנדים • ורצפי ינאי בפי נחום חמודים •¹
 אבי ברוך וינאי ושלמה הידידים: מה טוב בישיבה
 מה נעים בעמידה:
 סות •² הישועה רבנו עטף • להושיע האנשים והנשים והטף •
 ולב יתום מאנח שטף • וגם אלמנה שכולה ונלמודה: 5
 גדלת יקרו אלהינו הפיק • לדור הזה ועל ידו הספיק •
 לאמץ כל כֶּשֶׁל להסיר כל פיק • לעשות שלום לקהל ועדה:
 לתת נָדָר למחֲסֵה הפרוצה • לשומה כקדם נוראה וערוצה •
 לעזר שונה העשק והמרוצה •³ להכין ישיבת הרת ולִסְקָה:
 10 המִשְׁפָּט כחֲקוֹ בימין להיזכר • בתובע ונתבע בקונה ומוכר •
 בשומר חנם ושואל בנושא שכר ושובר •
 בפשיעה ובשבועה בנניבה ואבירה:
 ויִי אלהינו ידע כי רצונו • ליישר נתיבי פליטת צאנו • על כן
 ברחמים גדולים הקצינו •⁴ וַיִּכֶן ממשלתו אותה לסעדה:
 15 עדי עד היא לך רבנו צמותה • אותך רָעָה ואת בניך עמותה •
 מלפני מפתח בני תמותה • לְחַתָּה לך ולדרותיך תמודה:
 זכות אבותיך לפניך תַּעֲמֵד • וגם זכותך עימה תלומד • וכחול
 הים אשר לא ימד • יהיה זרעך בטובה צמודה:
 הוד בניך עד למעלה יגדל • שרשם בל ייבש ויונקתם לא תחדל
 20 יָקָרם לא יקל כבודם לא ידל • וחבילתם אל תהי פרודה:
 גבירים יהיו ואתה רבם • שדי משגבך וגם הוא משגבם • הוא
 יהי על נכך ואתה על גבם • תִּוָּרֵם נכוחה ויושר חידה:
 ושתי הכשרות כשושנה תפרחנה • וככוכבי דוק לעד תורהנה •⁵
 וצדקותיך אֲבִיָּהֶן מהן תורחנה •⁶ להגן בעדם משטף ומוקדה:
 25 למען תשמח בְּאַלֶּה החמשת • וגם גפן פורייה בגיל בחמשת
 כי פורחת היא ולא צומקת ונכמשת • וכי בְּיִלָּה⁷ עמסה נשאה
 וילדה:

¹ See Isa. vi. 6 and 7, but the allusion is not quite clear to me.² See Gen. xlix. 11.³ Jer. xxii. 17.⁴ Denom. from קָצַץ.⁵ Read תורחנה.⁶ See Song of Songs, i. 3. Perhaps they had some Midrash on this verse suggesting the בָּרֵם בָּרֵם, &c.⁷ See Gen. xviii. 12.

(Leaf 1 verso)

הילת¹ אחיך תנה כברק² וברכת אלהינו אליו תורק³ במים
 חיים זרוק במורק⁴ ושפעת טובות תהי לו זבודה:
 יתנן שמי רום טובותיהן⁵ לבני האחיות והחתנים והגפנים
 פריהן⁶ וגם לידידנו בן עלי הבהן⁷ ולכל המשפחה הידירה:
 5 חֲמֶדֶת רבנו בהגיון תורתך⁸ אשרי אנשיך ובְּאִי בבריתך⁹
 אשרי אברהם הכהן משרתך¹⁰ אשר נרו מאורך לפודה:¹¹
 יְקָרָה נפשו עליך כי ידעתהו¹² פקיד נאמן כאשר הפקדתהו¹³
 עושה מלבו את אשר אהבתהו¹⁴ משיב נפשך במלאכת העבודה:
 לכן אלהינו יתמכהו במִטָּה יְקָר מכתביו ברב עו עֲטָף יתן
 10 לו פה במשלך ושלטך¹⁵ בהכניע שוטניך ואנשי מְלִיכָה:¹⁶
 עטרת פאריך ירוממנה רם¹⁷ לסוכך בצלך הכהן עמרם¹⁸ המשרת
 בצדק בעון יוקרם¹⁹ וכל קהלתך אל תהי נדודה:
 דליותיך רבנו לעולם תְּדַלִּינָה²⁰ שוקקים תְּמַלְּאנָה²¹ ותמיד לא
 תְּכַלְּנָה²² וממלכות תרדנה ואחרות תעלינה²³
 15 ואתה ביניהם עוֹלָה בלי ירידה:²⁴
 ישים קדושנו זכרך קיים²⁵ וימינך בנהרות וידך בים²⁶ ולפני
 מלכים יתנך מאויים²⁷ ובעצתך נפשם תתעוררה:
 עמודי עו לכסאך והאפריון²⁸ וחפש ישועה במעילך והשריון²⁹
 ולְאַשֶׁת ברייתך יהי עוד הָרִיוֹן³⁰ בורע זָכָר ברינה ותורה:
 20 דְּרוֹת צאצאִיךָ יעמדו בתרץ³¹ כימי השמים על הארץ³²
 ויהי ביתך כבית פריץ³³ אשר ילדה תמר ליהודה:
 משופרת וילונות
 • אם שמש וירח באורם גבהו³⁴ אמנם שניהם לאורנו נכספו³⁵
 • בער החלונות אלינו השגינו³⁶ ומאחרי וילננות³⁷ אלינו נשקפו:
 25 • רצו ורוו מאור רבנו³⁸ קמצו מהודו ואורֶה³⁹ יִסְפו⁴⁰
 • הן מעלותיו על נבונים נברו⁴¹ וידות חכמתו מידותם עדפו:
 • מידת שכלו ארכה ורחבה⁴² וגם המהללים אשר בו נאספו⁴³

¹ See Zunz, *Die synagogale Poesie*, p. 391, sub הָל.² See Ps. cxxviii. 3. Cf. recto, l. 25.³ See below, leaf 2 recto, ll. 24, 25.⁴ Perhaps part. pass. from a denom. verb from יָקַר.⁵ Name of a place (?).⁶ Seems to be modelled after *Lev. Rabba*, XXIX, 2.⁷ Corrected by the Gloss in l. 22.

רוות כל נפש מזלגיו נמצאה וְשָׁבַעַת כל רוח מנטפיו אשר נטפו:
 בְּקֶשֶׁת צִדְקוֹ צִדִּיקִים לֹא מָשְׁכוּ . וּבְחֶלֶף¹ חֲסִדוֹ חֲסִידִים לֹא תָלְפוּ
 נִדְבַת רוּחוֹ נְדִיבִים לַמֶּדָּה לֵכֵן שָׁחֲחוּ לוֹ וְקוֹמוֹת כִּפְפוּ:
 וּמִמְרוֹת חֲסִדוֹ עַל כָּל תְּמִיד עָלִינוּ יָזְלוּ וִירַעְפוּ .
 5 נְעִימוֹת יָשִׁיבוּ ו חֵיו וְיָשִׁיבוּ נִפְשוֹת סוֹנְפוּ:
 זֶרַע . . יוֹלִידוּ כְּנֶשֶׁם וַיִּצְמִיחוּ אֲדָמוֹת נִשְׁדָּפוּ
 רַקְמוֹת יִלְבִּישׁוּ יִקְרוֹת י יִיטִיבוּ וִירְנִינוּ לִבְבוֹת זֹלַעְפוּ:
 סִמְדֵּר יִפְרִיחוּ וּמִכְאוֹב יִמְרִיחוּ יֵאִירוּ וַיִּזְהִירוּ גֵּהוּת נִזְעָפוּ:
 גִּדְלִי מִשְׁתָּרוֹ בִּירָאָה שׁוֹרְשָׁרוּ² . וְלֹלָאוֹת גִּדְלָתוֹ בַּעֲנוּה נִפְרָפוּ³:
 10 לֹא אִישׁ כִּמְהוּ וְלֹא יֵשׁ דּוֹמְהוּ . אֲשֶׁר כָּל אֱלֹהִים נִכְלָלוּ לוֹ וְנִרְעָפוּ .
 הִקְשִׁיבוּ נָא חֲכָמִים וְהִשְׁכִּילוּ . הִבִּיטוּ אוֹתוֹת לְאוֹתוֹת תִּכְפוּ:
 וְשָׂרֵי קְדָשִׁים בְּאֲדָם הִמָּסְכוּ . וּבְנֵי אֱלֹהִים⁴ לֹאֲנוֹשׁ שׁוֹתְפוּ .
 עֵינֵי חוֹנָה בְּסוֹנָה⁵ יִשְׁבוּ . וְצִנִּיף מְלוּכָה בְּרֹאשׁוֹם צִנְפוּ:
 זֶרַע חֲסִידִים פָּנָיו קִרְנוּ . וּכְבוֹד וְהוֹד לְבָשׁוּ וְעֻטְפוּ .
 15 הֵלֵא חֲסִד יוֹסֵף עֲצָמָיו גִּמְאוּ וְצִדְקוֹ וַיִּשְׁאָרוּ בְּנִשְׁמָתוֹ נוֹלְפוּ:
 גִּדְרֵי טוֹבוֹתָיו לִפְנֵי הַלְכוּ . קִשְׁתָּם דִּרְכוֹ וְחִרְבָּם שִׁלְפוּ:
 וְעָרֵי עָרֵיו כִּבְשׁוּ וְלָכְדוּ . וְשָׂרֵי צָרֵיו טִרְפוּ וַיִּשְׁפּוּ⁶:
 לֵכֵן שָׂרִים חִידָה יַחֲדָּו . אֲשֶׁרֵי אֲבוֹת כֹּזֵה הִעֲנִיפוּ .
 הוֹרִים עֲמָסוּ אֹתוֹ וַיִּלְדוּ . וּמַעֲיִים נִשְׁאוּהוּ וְעָלִיו חִפְפוּ:
 20 יִפּוּ דוֹרָיו גַּם טָבוּ וְנִנְעָמוּ . לִבִּי וְרוּחִי אֱלֹהִים נִתְעַטְפוּ .
 חַיִּים בְּרוּחוֹ לְעַד יוֹצֵקוּ . כִּרְאָה עֲנָלוֹת לִשְׁאֲתוֹ⁷ הִקְצָפוּ:
 יַחֲיוּ יִלְדָּיו וְעֵינָיו יִבִּיטוּ . אֲשׁוּרֵי שְׁלִשְׁתָּם לְתַפְלָה נִצְפָּפוּ⁸:
 עֵינִיךְ רִבְנוּ יִרְאֹם וְקָרוּ⁹ . וְצִרִיךְ יַחֲזוּ וּבְרוּשָׁה יוֹקְפוּ:

¹ See Zunz, *ibid.*, pp. 382, 404.

² See Zunz, *ibid.*, p. 416.

³ See Lévy, *Dict.* sub פָּרַף.

⁴ See 1 Chron. xxiv. 5.

⁵ Perhaps allusion to Dan. iv. 10 and Job xxii. 4, thus meaning the angels in heaven, whilst סוֹנָה refers to Israel. See Midrash to Song of Songs, vii. 3.

⁶ See *Agadath Shir Hashirim*, l. 266, and notes to it on p. 54, about the virtues of the bones of Joseph.

⁷ See Gen. xlv. 27.

⁸ See *Aboth*, v. 5, יוֹמָדִים צָפוּסִים.

⁹ Perhaps wishing him רוח יוֹקֵף.

דגלי אחיך בכבוד יוצבו • ובני האחיות אֵילות יותעפו¹
 25 יקרך והורך כל יום יוכפלו • וידי בן עלי בירך יתקפו:
 עתומי דרכיו באורך יגיהו • לערך כאביו הורמו והונפו •
 דלתיך עוד רבנו לא יִסְגְּרוּ • ופותחי שעריך לבלתי יונפו:

(Leaf 2 verso)

אלהם שרים ימהרו ונכפפו² • ורבי מלכים בביתך יסתופפו •
 וקויי יי כח יחליפו • ירוצו ולא ייעזו ילכו ולא ייעפו:
 אחרת משורשרת בעמרת
 ארז מארזים נתעלה • • • • • בלבנון הנעלה • ומעיר נבנתה
 5 על תלה ומ • • • • • הנפלא:
 בשיקותיו מי יִדְרִים • • • • • להריח מכרכמני³ ונרדים
 ולהמתיק פירותיו הנמנדים • ועלהו רפאות כל מחלה:
 רתקו שרשיו כארני ארץ • וְשָׁבְרוּ עֲנָפָיו עֲנָפֵי נִשְׁמֵי עֵרֶץ
 עד אין שיעור ואין גרש | לכל עובר ושב להאכילה⁴
 10 ושגשג שני שריגים בתרץ כאלון וכאלה⁵:
 הקבע בעיר הקודש: להגדיל פרותיו חדש בחדש עד
 אין שיעור ואין גרש לכל עובר ושב להאכילה:
 מי יתנה שבח זה הארז • ופירותיו חרוזים חרוז • וכל ארז
 לנגדו יירז • כי חֲסָנוּ נורא עלילה:
 15 רבות בנות חיל עשו • כראותו עלסו ועלוזו וששו
 ובצל דליותיו הסתוככו וחסו • וסכך בעדם בסכה טלולה:
 במרם נוצר אדם בגן עדן • ובמרם הפקד הנשם⁶ בגן •
 יסוד לארץ היה עיקר וארץ • בצדקתו דוק וחלד לסבלה:
 נחשב ועלה במחשבה • לכן קדם צור אלפים רחבה •

¹ See Zunz, *ibid.*, p. 420, כ, חתף.

² See Zunz, *ibid.*, p. 418.

³ Perhaps this word is meant as a plur. of כרכם, see Song of Songs, iv. 14.

⁴ So in the MS. as a sign that it has to be cancelled. See l. 12.

⁵ See Isa. vi. 13. The meaning of the next lines is not clear to me.

⁶ See Zunz, p. 384. Both this and the next line recall certain expressions in the *Seder Abodah* of Ben Abithur.

20 לנחילה לו ולסנסוניו¹ • ולחולת אהבה על יד דלה דלה²;
וממחשבה צץ לדור • הזה כי דל מכל דור • לעדר עמו
ופרצתם לגדור כי ראה כי יד אזלה³;
הלא נדברא כְּרַצְנִמְחָמָם⁴ • קנא רבנו וקבל⁵ המם •
ואם לא סדלו⁶ בלמם ורמם • חיינו לארץ במו בתחלה;
25 ואב הוא לכל יתום • וחסדו מאלמנה בל יתום • ורחבת
ידיו בלי לסתום ימינו וגם השמאלה;
בירתו טוכסה לשבח קונו • עניים מרודים יביא קנו
מאכיל רעבים מהונו • די מחסורם לחם ושמלה;
• • • • •

(Leaf 3 recto)

כי מצאת תקר למעזיבה • הן תוחלתך לא נכובה • לא איש
אל ויכובה בברית ובשבועה;
גילי מאד כי יש אחרית • וצור תקותך לא הכרית • כי הקים
תרנ' ולהוריש רבך לשארית • וברות אתו הברית • להנחיל אתו ולהורית
5 ממשלת עוז בלי נְרָעָה;
לעולם כי יִשְׁקַל • נמצא נכבד ולא נָקַל: ולא יכון לפניו מקלקל
לא יִנְדַּע לוֹ מָקַל • כי סקול יסקל באבני אל גביש לבלָעָה;
הנה החוקר הנה המבקר • הנה הַפְּלִי אשר אֵל ייקר • הנה
ההיכל שלא ייעקר • הנה המעיין אשר חֶסֶד ייקר⁷
10 הנה האיש אשר מהללו לא ישקר כי תהלתו ידועה;
ויט חנו יי אדונו • ויטע לו אהל אפדנו • ויטל שלום בְּאֲדָנו
ויטיף עליו כח בְּעֲדָנו • לשלוק חרבו מִנְּדָנו • לאבד עֵשִׂי רשעה;
עָמוֹ חיוק וְאִמָּץ הקסת • הלבישו עוז בְּשִׁרְיוֹן קשקשת
ויך צריו מכה קוססת⁸ • כהכרית מִיְאֹרָם דגה וקשקשת

¹ See Zunz, *ibid.*, p. 379; סר"א, chapters of R. Eliezer, III (ארחות צדיקים); and *Gen. Rabbah*, I, 4.

² See *Exod.* iv. 19.

³ See *Deut.* xxxii. 38.

⁴ This word may also be read כרצנו המם.

⁵ Perhaps in the sense of קבול in *Ezek.* xxvi. 9.

⁶ The MS. is rather faded in this place, and the word can also be read קבול. The sense of this and the preceding line is obscure to me.

⁷ See *Jer.* vi. 6.

⁸ See *Jer.* xvii. 9. Cf. *Aruch Completum*, VIII, 149.

- 15 ותענינה לו כחלת ופוקסת¹ יפית רבנו ושונאך תעה:
 וזותה בנדרותיך המחובבות זמותה אֶלֶפִים ותעש רבבות
 ורעתה אהבתך בְּכָל הַלִּבֹּבוֹת גַּם בָּהּ כַּחֲלַת כָּבוֹת² זָרֶקֶת
 נופת ברברותיך העריבות נפש שְׁכָעָתָם הִנֵּה שְׂבִיעָה תהי לָנֶ . . . ביעה:
 הִנֵּה וזמירות פי אוהביך הִנֵּה אֱלִים את אויביך בפרי בטנך
 יִשְׁמַח לִבְךָ כִּמוֹ כֶּךְ שְׂמַח שְׁכָךְ תורת יי במושביך³ 20
 גועיד יציל מאסון גביעיד ימלא ששון נפניך יסקל מקמשון⁴
 גילה ללכך יצוה ועלסון גבור ישיחך גם חסון: כל גבור לפניך יכְרָעָה:
 ואל תירא ואל תערוך מצר ברצו מְרוֹץ כי צור בניינו יפרוץ
 ומשפטו עליו יחרוץ ואתה תעשר ותפרוץ⁵
 25 וממשלתך אל תהי קרועה:
 לא יחשיך אל שמשך והאור לא ימאיר נכסוך מְאוֹר יברך
 מברכיך ואורריך יאור ישריצהו כצפרדע ביאור
 ופיך ישנן לבאר באור עדות יי בכל שעה:
 האלהים אשר כל יוכל ישים עיניו על ההיכל יפיר עצת צר אשר
 קרצו אָכַל 30

(Leaf 3 verso)

- ואשר בו להחריבו רָקַל כי נמצא בו מאכל
 ועין מימיו לכל נבועה:
 יבן להיכלנו היכל עפול לשית לו עז בתוך עז כפול ירים
 בחייו היכל השפול יקים בימיו סבו הנפול
 5 יאיר לרדוד הנר האפול יחיש שמונה יביא שבעה:⁶
 חשקי נפשו עליהם ירחפה מחמד עינו יתן לו תרופה
 אחיו הנכבד בצלו יחופפה ובחייהם ינאל יפה
 וישיב מניפי תנופה לכפר כל אשמה אותה לפרעה:
 יראה לבניו בני שלשים ורביעים בתורה חמושים יוכהו
 10 לראות במקדשים דויד קָדַשׁ בן קָדַשׁים ולפניו ראשי

¹ See *Moed Katon*, 9 b.² See *Zech. ii. 12* (בְּנִת עֵינִי).³ See R. Saadya's poem on the number of the letters of the Bible.⁴ See *Zunz*, *ibid.*, p. 400 (עֲצִין).⁵ Perhaps allusion to *עשר בשביל שתעשר*, though it may be a mere corruption of *חעשר*.⁶ See *Sukka*, 52 b, ו' רועים ח' נזיכי אדם.

השלישים וישב באמת ועמד ורעה

אחרת

אריות נוסו כי אריה הָעֶזֶר לְשֹׁמֵר פְּלִיטָת כֶּרֶם זֶה הִנְבַּעַר

ברוח אלהינו פיוֹפָּעַר לֹאכַל הָצַר וּלְטַרְף הָעֶזֶר .

יִצְמִית כִּי יִשְׁאֵג יָמִית כִּי יִנְעַר . אִימָתוֹ בִּשְׁנַעַר ¹⁵

וִירָאָתוֹ עַד עֶרֶב¹ . וּשְׁמַעוּ הוֹלֵךְ בְּכָל הַמְדִּינוֹת :

בַּהֲחִירָדוֹ מַלְכִּים מִמִּסְגְּרֵיהֶם . בַּקָּחָתוֹ בִּכְחוֹ כַּפִּירִים וְנוֹרִיָּהִם .

מִתְחַן מַעֲוֹנוֹתָם וּמִנּוֹרֵיהֶם . בְּאָחֳזוֹ נִשְׂרִים וּבִשְׁסַעֲוֵם פִּנְרֵיהֶם .

מִה יַעֲשׂוּ יִתֵּר עוֹף בְּדִגְרֵיהֶם . צַפְרֵיהֶם סוֹסִיָּהִם וְעִגְרֵיהֶם

הֵלֵא קֵל חוֹמֵר מִגְדּוֹלוֹת יוֹדֵן לְקַטְנוֹת : ²⁰

רַבְּנוֹ אֲרִיֵּנוֹ טוֹרֵף הָאֲרִיּוֹת . אֵף כִּי נִמְרִים וְשֹׂאֵר חַיִּיּוֹת .

בוֹשִׁי בֵּת אֲדוֹם מִחֶרֶבֶת הַקְּרִיּוֹת . אוֹיְבֵי־מֶשֶׁה וְדוֹדִיד וּמִרְיֹת .

רִדִּי מִמְּרַכְבֶּת וּמִסִּיֵּי אֲרִיּוֹת . תִּרְאֶה חֶרֶפְתָּךְ וְתִגְלָנָה הָעֲרִיּוֹת

כִּי בִיד רַבְּנוֹ הַנִּקְמוֹת נִתּוֹנוֹת :

² הוּא הָאֲרִי בַּעֲזוֹ תִּקְפָּתוֹ . הַשֶּׁמֶשׁ הַיּוֹצֵא בַּהוֹר שִׁקִּיפָתוֹ .

מִקְצֵה רוֹם מוֹצֵאוֹ וְעַד קֶצֶדוֹ תִּקּוּפָתוֹ . הָאִישׁ הַנְּבוֹר

הַיֵּפֶה בּוֹקִיפָתוֹ . לְלַחֹם בְּצֶרֶךְ לַהֲסִיר תּוֹסֶקְפָּתוֹ . הַנְּרִיב

הָאִמָּת אֲשֶׁר סָלוּ וְקָפְתוּ . תִּמִּיד מִלֵּאִים לֹא יִחְסְרוֹן מִנוֹת :

מַעֲיִן נִמְשָׁךְ וּמִקּוֹר נִפְתָּח . נוֹבַע צֶדֶק וּבַחֲסֵד נִרְתָּח . כְּתָם טוֹב

.

(Leaf 4 recto)

אֵלָיו לֹא יִשּׁוּ . כִּי מַעַט מִיָּפוֹ קִמְצוֹ וְלָוֹ :

נִאֲתָה לְלִשׁוֹנוֹ תִּמְיַמֵּת תֵּם . כָּל תְּפִילָּה כָּל תַּחֲנֹה כָּל שִׁיר וּמִכְתָּם .

כְּמוֹתָם פִּיּוֹ בַּהֲנִיגָם פִּתּוּחַ וְלֹא נִסְתָּם . כִּי הֵם עַל לְבוֹ רְשׁוּמִים סוּוֹתָם :

וּבַהֲקִשְׁבּוֹ פִּתְרוֹן פּוֹתֵר . הַצֶּדֶק מַעֲמִיד וְהַשֶּׁקֶר סוֹתֵר . כִּי טוֹב

מִפְתִּי בּוֹחַן וְחוֹתֵר . כֹּאשֶׁר הָאוֹר מִן הַחוּשֶׁךְ יִתֵּר : ⁵

שְׁלוֹם אוֹהֵב זֹרַע וְשׁוֹפֵת . שׁוֹנֵא לִכְעֵם וּלְתַלְפֵּת . אִמְרָתוֹ לְכָל פֶּה

מִתּוֹקָה מִנּוּפֵת . הוּא בְּדוֹר הַזֶּה פֶּלֶא וּמוֹפֵת :

בְּתוֹרַת יְיָ תִּאֲתוֹ וְחִפְצוֹ . אֵלֶיהָ דִּלְגוּ וְעַל לְמִדָּה קִפְצוּ . לִכֵּן

כַּפְטִישׁ הֵנָּה מִפְּצוֹ² . עַל צֶר כְּמוֹ סֹלַע לְפּוֹצְצוֹ :

¹⁰ חֵשׁ לַהֲקִים כּוֹשֵׁל וְצוֹנַח . וְדָלִי עֲמוֹ לֹא נוֹטֵשׁ חוֹנַח . מַעֲלוֹת

¹ See Num. xxi. 15.

² See Jer. xxiii. 29.

השחר ועד כוכב דונח • עומד בצורכם כצפנת פענח •
 סחורתו מצוה לעשותה בכוסף¹ • לכן פריה צבור לו באוסף
 והקרן לעתיד תוסיף ולא תיסף • כי טוב סחרה מסחר כסף •
 גן ביתו לכל ירא מקלט • גרו ממגורו יבטח כי נמלט • הוא מעז
 15 ומנוס משגב ומפלט • רבים מחסריו יעשם בלט •
 לשבעה מחלק וגם לשמונה² • לעני ורש ליתום ולאלמנה •
 מלחם פיו יתן מנה • בחורה עריבה טובה וגם שמינה •
 הוא על כל יחוס ויחמל • וחסד ורחמים לכל יגמל • פותח יָדו לַיָּמִין
 ושמאל • ומוסיף בכל יום על חסד אתמול •
 20 וישימהו צור למשגב • להושיע מאריות נבזים כחנב • לרומם
 מסכן מַאֲשָׁפְתֵי רֵגֶב • להציל רצוץ מחורש על גב³ •
 עת שמחתו כי יכסה ערום • בחלוק ונלתח מגנוי ברום⁴ • וכי יתן
 לרש דיו מַחֲרֵשׁ עד כָּרוֹם⁵ • ועם כל אלה לבבו אל ירום •
 זני ומרו בתורת אל ולא זר • גינת ביתנו ינאי ואלעזר • רחמן הוא
 25 ולא קשחן ואכזר • מחזק ללא כח מושיע ללא נעזר •
 הוא עז הגולה שבבבל וְאָדוֹם • ואשר בכל מקום מדרך והדום •
 היושבת גלמודה ותחריש ותדום • להושיעה על ידו צח ואדום •
 נברו מעשיו ויאמצו כעבות • כי נספחו ונלוו אל מעשי אבות •

(Leaf 4 verso)

לכן זכרם בו יעמד בלי לשבות • ונרם בשמו תאיר בלי לכבות •
 ואיך תכבה נרם והיך תצמוק • ומלהקיץ⁶ יצהר נינם בל יחמוק •
 ואיך ייבש מקורם מימיו לנמוק • והוא ארוך ורחב ועמוק עמוק •
 לא יועם רקיע אשר שמש שכונו • לא יחרב ים אשר מרגליות ספוו •
 5 לא יבוש האב אשר רבנו נינו • לא יסוף זכרו ולא ייבש מעיינו •
 הבו נא להללו כל משוררי שיר • רב וצעיר עני ועשיר • שבחו
 ותפארתו להכליל ולהקשיר • ובינתו לבאר ולהפשיר •
 יהי נא נכחכם חקוק בטוטפות • וברכותיו בפיכם תהיינה נוטפות •

¹ His wares being sold first : see *Baba Bathra*, 22 a, שוקא.² See *Eccles. xi. 2.*³ See *Ps. cxxix. 3.*⁴ See *Ezek. xxvii. 24.*⁵ Perhaps allusion to *Ps. xii. 9.* Cf. *Lévy's Dict.* כרום.⁶ Perhaps denom. of קָץ.

חגרו אהבתו ולבשוה כמעטפות¹ ללא יסירה נהרות שוטפות¹
 10 חדרו לחנן בעדו כל זרע אנור² כי הוא לכם ממרום שגור³ צפצפו
 לברכהו כסים וענור² כי שער אל פתוח ולא סגור:
 ישרי נפשי תהלתו בתרץ³ כי גבה חסדו עליך עד שמי ערץ⁴
 ולא תניעי להשיב מגן חצי גרץ⁴ או בארבע אמות מכל הארץ:
 הדרך הוא אשר אותך עמם⁵ מאומרי לך שחי והיי למרמם⁵
 15 וממבקשך על לא עול וחמם⁵ הלא שכרו עם שדי נכמם:
 ודאי ענני בועקי כאונק⁶ וטובו רייתי מעודי יונק⁶ ועד עכשו
 אצלנו נעמו ויענק⁶ ובו גברתי כגור אריה יונק⁶:
 יעץ נדיבות ועליהם יקום⁷ בנתיב יושר לא נפתל ועקום
 ביראת יי אלי⁷ ורקום⁷ לכן יראוהו כל היקום⁷
 20 זהב העולם וכספו וכל חמודיו⁸ מעטים וקלים בל נחשבים עדיו⁸
 ואיך ישאלהו השואל בחידיו⁸ להיטיב עינו ולהרחיב ידיו:
 כשר וישר ויאושר ברב⁹ כן יחי בטוב והיילל וכן זכאי ור עקיבה⁹ ורב
 אל מלאכת יי באמונה כי קרב⁹ שמשו אבן תזרח ולא תערב:
 הן אלה קצות שבחו חקקתי בעט¹⁰ ואם אהנה כפליי אני בעיני ממעט¹⁰
 25 עזריני נא אל זי¹⁰ וסברי אל תבעט¹⁰ וברכות שמך אתו הלעט:
 נהלהו במישור נחהו במעגלי צדק¹¹ סכל נא מלפניו חוח וחדק¹¹
 אמץ עזו בחידוש וברק¹¹ אף נחלת השפיר עליו בארק:
 צלח בשרו והדרך רכב¹² בלכתו לא יחת ולא יפחד אם ישכב¹²
 ברב רחמך חפצו אל ישכב¹² אורו הזרח כנונה וכוכב:
 חמה¹³

30

XXXVI.

Fragment T-S. 13 G 1, parchment, two leaves, size 25 x 17
 cm., written in an old square hand, and representing the re-
 mainder of a codex of *Responsa of the Geonim*. The matter
 reproduced here represents leaf 1 recto, and the first twelve

¹ See Song of Songs, viii. 7.

² See Jer. viii. 7.

³ Zunz, *ibid.*, p. 385.

⁴ See Lévy, *sub* גרץ.

⁵ See Deut. xxxiii. 22.

⁶ Who reached the age of 120: see *Siphre*, p. 150 (ed. Friedmann).

⁷ Perhaps corruption of צורי or עי.

lines of the verso. Their contents are partly known from the *Responsa of the Geonim* שְׁעָרֵי צֶדֶק, No. 17 (attributed to R. Hai Gaon), which has served to historians as the main source for the history of the house of the exiliarch Bostanai¹, but it will be found that our responsum was preserved in a more full and correct state than the former; representing the family of MSS. of the *Teshuboth Haggeonim* to which R. Isaiah de Trani had access when he wrote יִצְחָק מִמְּנָה &c.² The name of the captured woman and her mother, and her three sons³ are also omitted in the editions. The most interesting facts are as already indicated that a governor of שְׁהֲרִיאָר (l. 14) or שְׁהֲרִיאָמָא (l. 23) or שְׁהֲרִיאָרָא (XXXVI a, l. 5) here has married the daughter of R. Chaninai⁴, and that the head of the Dispersion Zakkai also derived his pedigree from the mixed marriage⁵.

¹ See Graetz, *Geschichte*, vol. V, pp. 119-124, and note 11 at the end of the book; F. Lazarus in Brüll's *Jahrbücher*, vol. X, p. 27, and p. 84. Anm. 1, and the references given there.

² See Brüll, *ibid.*, II, p. 111, note 1.

³ See Nöldeke, *Geschichte d. Perser u. d. Araber zur Zeit der Sasaniden*, p. 390, note 2, and p. 433, about the name בִּרְיָן (l. 11, read בִּרְיָן). With regard to the name אֲדֻרְיָרָא (l. 11, cf. also below, XXXVI a, l. 2 אֲדֻרְיָרָא), Prof. Nöldeke, whom I have consulted on this point, thinks that we should correct it into אֲדֻרְיָרָא = lzdündad = Jizdündād (see Justi, *Iranisches Namenbuch*, p. 146). He also informs me that the three sons of Chosrau II bore the names of מִרְדַּאשְׁמֶה, גִּרְנֶשְׁמֶה, שְׁהֲרִיאָר (see Justi, *ibid.*, pp. 121 and 196). The last name should read מִרְדַּאשְׁמֶה. For the reference to Justi I am also indebted to Prof. Nöldeke, and I express herewith my best thanks to him for his kind instruction.

⁴ Below, l. 24; probably identical with the רִיאָנָא רַבָּנָא mentioned in the ש"צ, *ibid.*

⁵ This Zakkai is probably identical with the one mentioned by R. Sherira as זַכַּי בֶּר מִרְדַּאשְׁמֶה (p. 36), cf. Graetz, *ibid.*, p. 420, whilst occurring in some lists of the Heads of the Dispersion immediately after Bostanai is the same as בִּרְיָן (XXXVI, recto, l. 16) or בִּרְיָן (XXXVI a, recto, l. 7) mentioned in our texts, cf. Lazarus, *ibid.*, pp. 174 II and 176 VII. I must remark that there must be some gap before the word וְיָמָא (XXXVI, recto, l. 21); nor is the meaning of the words אֲדֻרְיָרָא מִרְדַּאשְׁמֶה (l. 23) clear to me. Perhaps we have here a corruption of רֹזְבְּהָן (XXXVI a, verso, l. 4) — Rōzbēhān (Justi, p. 267).

(recto)

ודשאלתון אשכחן לרב אהרן נאון דאמ האיי מאן דבעל אמתא
 ידידיה נפקא לה לחירות ואו אמתא דחבריה זאבן לה מן מארה
 ומשחרר לה ונסיב לה ויהב טעמא למילתיה אין אדם עושה בעילתו
 בעילת זנות וקשיא לן טובא הא מילתא שלא כדן היא בשלמא
 5 אם בא על שפחתו והולידה איכא למימר דילמ הוציאה לחירות
 והטבילה בפני עדים דליתנן השתא ולא עשה בעילתו בעילת זנות
 אבל למיפק לכתחילה לחירות בביאתו ליכא מן דינא אילא אם בא
 על שפחתו דאחר מנא ליה דזבין לה ומשחרר לה ועוד מה
 ענין זה אצל אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות והא מילתא לא
 10 הוה לה מעולם עיקר אלא מן בתר בוסתאנאי נשיא דהוה שדר ליה
 עמר בן כטאב אודאדואר דאתיוה לדיליה ולביראן אימה ולאחאיתה
 מבית כסרו מלך פרס לו את עמר מלך ישמעאל ושקל הוא חדא
 ושדר ליה חדא לבוסתאנאי ואף על פי כן לא בא עליה עד דיהב
 דמה נב אלפי זוזי והוייה בביתיה ואיליד מינה תלתא בני שהריאר
 15 וגורנשאה ומדרנשאה¹ והוה נהיג בהון מנהג בניס וכד מית
 אוקמונן חסדאי ובראהי אחיהון קרמיהון בקבאיי כעברי ונהני
 בהון מנהג עבדים והוה טענין דאידאדואר בת מלכי הויא ולא
 קבלה עליה דת יהודית ובתר הכין אמרו קצת רבנן לאעילאנן
 בקהל ולמנהג בהון מנהג כשרים וטעמיהון דכי בוסתאנאי נשיא
 20 אי לא הוה שחררה לאידאדואר ואטבלה לשום חרות בפני עדים
 וקבלה דת יהודית לא היה עושה בעילתו בעילת זנות ואף
 אינון איתלו בשליטי ובמלכותא שהיו קרובים למלכותו והוה
 אחי אמם מר זבאנא ובתר הכין שקל בר בריה דשהריאמא בת
 רב חנינאי ואיפשיטא מילתא לאכשוראנן ואף זכאי בך מר רב
 25 אהונאי בר שהריאדא קם בראשי גלותיה והני מילי לא אקילו
 בה רבנן אלא לענין בני נשיא ואף ביד דמלכותא עיקארא ואמרו
 ב * * כמה דורות דילמ נשתחררה כי דחוי ולא אחזקוהי לנשיא
 במעבד איסורא וכד הוה הכא מר רב אלעזר אלוף בר מר רב
 שמואל דמן איליסאנו בעא מן קמי מר רב פלטיי נאון ראובן

¹ This agrees with the *Maaseh Beth David*, who speaks of בניס (pl.). Cf. Graetz, *ibid.*, p. 414.

(verso)

שבא על שפחתו והולידה בן והכניסו לבית הספר והנהיג בו
 מנהג בנים וכתב לָהּ אתו הבן בן חורין הוא ודילם דבי סבר שהוא
 המשוחרר אבל אמו באמהותה ונאון מחסייה¹ כתב ליה הכי
 וערביב בה במילתא שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות
 5 כד לא פריש מידעם וקרוב היה להנך זרעי דשהריאדא והא
 תשובה דרב נטרונאי דחוייה רב אהרן ופסע הוא לקמיה.
 ואנחנא הכי סבירא לנא שאם בא על שפחתו באמהותה קימא
 עד דמטביל לָהּ בפני שלשה לשום חרות ואמ' חיה גר צריך
 שלשה ותנו רבנן לענין מי שבא ואמר גר אני בארץ צריך
 10 להביא ראיה בחוצה לארץ אין צריך להביא ראיה דברי ר' יהודה
 וחכמ' אומ' בין בארץ בין בחוצה לארץ צריך להביא ראיה
 ואמ' ר' חיה בר אבא אמ' ר' יוחנן הלכה כדברי חכמים²

XXXVI A.

Another version of the same responsum we have in Fragment T-S.8 G 1, paper, representing the remainder of a different codex of *Responsa of the Geonim*. The importance of the subject makes it desirable to reproduce the whole of it. It is only necessary to premise that the writing is of much later date than the preceding fragment. It begins in the middle of a line, and runs as follows:—

(recto)

שפחה שבא עליה וילדה והוה שמה
 אזאדואר מן בנת כוסר מלכא דפרסאי
 דיהבה ליה עמר בר כטאב מלך ישמעאל
 ואמרו בניה דמן כשרות דהני עבדים דילן
 5 נינהו והוה שמיהון שהריארא וגדרנשאה
 ומן³ אביהן כשהן קטנים ואישתעבדו בהן
 חיסדאי ובראדוי אחיהון ואוקימנהו בקבאי
 לשמשנהו בתורת עבדים והוה אמרין דאו

¹ That is R. Natronai II b. Hilai, who was also known for his correspondence with scholars of Lucena in Spain. See Graetz, *ibid.*, p. 248.

² See *Jebamoth*, 47 a.

³ Read ומה.

בעונן לזבונאנן מזבנינן לה וקמו בהא
 10 חזקה כמה שנים והוה איכא רבנן דאמרין
 לא אמרינן בראש גלותא שבא על שפחתו
 כשהיא באמהותיה ועשה בעילתו בעילת
 זנות אלא אמרינן האיי כבר הוה שחררה
 והני בני כשרים אינן וחליפן פלוגאתא
 15 אבוה לון מילי והוה איכא ור . . . ר
 על הנך בני מן כמה ראשואתא דאמרי
 בחזקת עבדים אינן עד דמשחר . . . נ לה . . .
 אחיהון אחרינן אמרי או ש
 הות הוה אמרינן אמי . . . די אפ

(verso)

לנבה וכיון דשפחתו היא חזקה היא דאין אדם
 עושה בעילתו בעילת זנות וכל שכן נשיא
 וסוף דבר עיילו בקהל הנך בני ונשאו בניהם
 נשים כשרות והוה בהון מן דמלך בני רזוביהאן
 5 בר שהריארא וארוכין מילי ושתיקו מנהון
 ראשואתא ומר בר שמואל גאון¹ ז"ל הוה
 עיקר בהא מילתא לאכשוראנן וכיון דשתיק
 מנהון עיילו בקהל ועד אן זרעיהון כשרות
 קימי וקמו מנהון כמה נשיאים ובהכין
 10 נהינא מילתא ולית בן כדי לאכרועי הני דורות
 דאכשרינן

XXXVII.

Fragment T-S. 13 K 1, paper, one leaf, size 27 x 17 cm.,
 written in a square hand, and representing the remainder of
 a catalogue of the library of Nathan b. Yeshun, probably of
 Cairo, in which various works of the Gaon are mentioned.
 It should be noted that I give this fragment only as a
 specimen of the fragments deposited in the box marked
 catalogues, containing mostly lists, in all of which the works

¹ Graetz, *ibid.*, p. 172; cf. also Harkavy's *Responsa of the Geonim*, p. 357.

of R. Saadyah (and R. Samuel b. Chofni) are more or less represented. As they are sure to be edited soon *in toto* there is no need to enter into details here. But I will draw the attention of the student to the catalogue-fragment marked A, having among others the following titles:—כתב תרגומה פתרון הומש . . . ושפטים שפתר דניאל בן משה זכור . . .—כתב אלוצף אלתאני מן כתאב אל כשף ממא אלפה אברהם בן מומר אלצירפי תלמיד ראם אלמתיבה אלפיומי—כתאב אבתראה אסתראך אלפהו אלמוגור פי כתב ראם אלמתיבה אלפיומי תאלף מבשר הלוי בן נסי אלמערור באבן עשבה. In another fragment of the same kind I find among others also noted the work מוסר שמעון בן סי, which is of course identical with Ecclesiasticus.

בשם יי' נעשה ונצליח אלדילי מן אלכתב ענד
 עדרה וז' כבוד גדלת' קדשת מר' ור' נתן הזקן היקר
 והנכבד בן כבוד גק' מר' ור' ישועה תנצב'ה
 מנהא ג' קטע הלכות גדולות והי מועד
 5 ונשים ונזיקים ותפסיר ישעיה לראס אלמתיבה
 ותפסיר תרי עשר קטעתינ ותפסיר איכה לפיומי
 ותפסיר ואלה המשפטים וכתאב פיה תפסיר אחרי מות
 ואלפאט אלמשנה וכתאב פיה מסרה אכלה ואכלה
 וכתאב פיה מכתצר טמאה וטהרה וכתאב אלאימאן
 10 ופיה תפסיר איוב לפיומי ותפסיר הלכת שחיטה
 וכתאב פיה [כתא]ב אלפרג(?) בער אלשרה ואלסעה בער
 אלציקה ותפסיר מגלת אסתר לפיומי ומגלת בני חשמנאי
 ומעאניהא ותפסיר עשר הדברות ומעאניהא וכתאב
 סנן אלאבילות ותכליין אללגה ואצול אלכלאם וכתאב
 15 אלאזהאר וכתאב פיה ספר הגלוי וכתאב אלאפלאך וכתאב
 אלתאריך ואלרד עלי אלמתחמל וכתאב פיה יוצא דאת
 עלי פואריש אלתורה חולתהא כולהא וכתאב פיה
 מכלה וידבר ואלה הדברים וכתאב פיה סדר נשים
 משנה ואלתורה מקרא קטעתינ ודלך אלגמיע יז'
 קטעה עדרהא לאן פיהא

「**ハ、****ス、****シ、****ル**」

XXXVIII.

Fragment T-S. 8 H 7, paper, two leaves, size 19 × 14 cm., written in an exceptionally square hand, represents the remainder of a liturgical MS., containing, among other matter, hymns to **פרשת החודש**. The (second) leaf, reproduced here, contains a reference to the **ארבעה שערים**, playing an important part in the Ben Meir controversy. The first leaf contains also liturgical pieces, one of which has the heading **ליחזקאל** **ל** **אמת אימנתי לעמוסים** **אלבציר וצ"ל**.

(recto)

ימים ורביע יום פז מדי
 חדש בחדשו ומדי שבת
 בשבתו נקדישו. הושיעה לו
 ימינו וורוע קדשו. אימץ
 5 הילוכם כאחד ושניהם עומדים
 יחד. לשלשים יום בחלק אחד
 במזל אחד. פז ברוך מוציא
 לבנה מ ת בחזקים
 וחקים (?) לעשרים ותשעה
 10 ימים ושתים עשרה שעות
 חקוקים ושבע מאות ותשעים
 ושלשה חלקים. שניפע וג

(verso)

היא מ . . . (?) עת (?) המועדים המסורים
 וקובעת החדשים הסדורים
 כסדרן או שלמים או חסרים
 מדי חדש וג' חשבון מחזור
 5 לחמה ולבנה. שבעה עיבורים
 במ נמנה. זה לתשעה עשר
 וזה לעשרים ושמונה פז ברוך.
 בלב ביה נודע (?) סוד העיבור
 על ארבעה שערים רבור
 10 דבר עלי אפניו דבור שת וג'
 רם מהולל בפי כל צבאיו
 החכים טעמיו למקוראיו

XXXIX.

Fragment T-S. 12. 725, paper, mutilated, present size 20 × 13 cm., written in square characters of a very ancient date. It contains a reference to the *ארבעה שערים* and probably had some bearing on the Ben Meir controversy. The verso contains, in a different hand, passages from the minor Tractate *Derech Eretz Zuta*.

(verso)

.
 בחוצה לארץ ורבי עקיבא עיבר בסת ושש . . ט
 משניחין בעיבור החדש ובקידוש החדש . . . לא על בני
 . . המל . . . ירה ואינו בקיא בסוד העיבור אין מעברין את
 . . קונה לכולה גולה אמליה אבה אבוי דרבי שמלאי 5
 ת או אחר חצות אמליה לא אמליה מרהא לא ידע
 מר
 . . . ריה שמואל גבור בתורה ומאבות העולם והיו דברים
 אנו אומרים בתלמוד שלבני ארץ ישראל¹ תני
 תניתא אמרה כן ראש בית דין אומר מקודש תני
 לרע לא נהנין כן ולא שמעין דאמ רבי חייה בר מריא 10
 מתחילין מן הגדול לעיבור החדש מתחילין מן הצד
 נה מתקדשת בעיבורה אמ רבי יוחנן הרי השנה
 אמר בעיבורה הייתי אומר אילו אחד עשר יום
 לך חכמים שלוש יום ר[בי] יעקב בר ארא ורבי
 לכין אחר הרגיל והוא ש . . . וכל א . . . אחד יושב במקומו 15
 כא בר זבדא פתח רבי חייה ורבי אמ . . . בי אסי חתמין
 גיחין לדבריהן ואין חוששין לדברי הקו בע חדשים
 ולדת לב . . ומארבעה שערים ומי שעיבר בלא ראייה
 זו שהיא

¹ See Jer. T. Rosh Hashana, 58 a, b.